تصوف

من كتب الفقير حسنی عفی عنه

شرح قصیدهٔ خمریهٔ ابن فارض رضی الله عنه
لاسماعیل الانقروی قدس الله سره

HACI MAHMUD EFENDİ
BEŞİKTAŞ
Vakıf Kütüphanesi

T.C. Başbakanlık Süleymaniye Kütüphanesi 1923

٣٤٣٨

Süleymaniye U. Kütüphanesi
Kısım: Hacı Mahmud Ef.
Yeni Kayıt No.: 3438
Eski Kayıt No.:

بسم الله الرحمن الرحيم

سپاس منّت اول حضرت الوهيته وجناب ربوبيته
كه مى محبّت ذاتيه ايله قلوب شاربان بادهٔ
تحقيق وميخواران رحيق توفيق اولنلرى
مست وسرخوش قلوب بو حالت وكيفيتله
هر برى كندولرى فراموش قلدقده ووجود
موهوبلرى مست ومدهوش بولدقده شراب
كبى جوش ورباب كبى خروشه كلوب نغمهٔ توحيدى
ارباب هوشه عيان ونكتهٔ تفريدى وتجريدى
اصحاب كوشه بيان ايليوب مى وپيمانه ومستانه

وميخانه

وميخانه اصطلاحى ايله محبت حقى واسرار وجود
مطلقى نمايان قلديلر ودرود پرسرود صافى
وسلام وثناى وافى اول واقفِ اسرار حقيقت
وساقى شراب وحدت حضرتلرينك نبوّت پناه
ورسالت دستكاهلرينه هر وقت وهر ساعت
مبلغ ومرسل اولسونكه نشوهٔ جام كلام
مسرّت انجاملرى ومدام احاديث سعادت
فرجاملرى واقع خمار غفلت ورافع خمار رخسار
وصلت جلاب عزتدر واولاد واصحاب
پرمكرمتلرى اوزرينه اولسونكه هر برى اول
حضرتك مدام كلامنه جام وشرع بانظامنه
منقاد وراملردر بعدهذا بو فقير ذليل و
عليل غليل الشيخ اسمعيل المولوى الانقروى
اول شيخ كامل وعالم وعامل وواصل والمحقق
العارف الفاضل شرف الدين ابو حفص عمر بن

على السعيدي المعروف بابن الفارض المصري قدس
الله سره و روحه ونور ضريحه حضرتلرينك
نظم السلوك نام قصيدهٔ بليغهٔ تائيه سنى
شرح ايلدكده وبين الفقرا مشهور وعند العرفا
مقبول ومنظور اولدقده بركون بو فقيرك زيارتنه
هيئت علما وصورت عرفاده براى كمسنه كلوب
ميان مباسطتده وخلال مصاحبتده شرح
تائيه يى ذكر ايدوب بعد كمال المدح والاستحسان
ذكر قصيدهٔ خمريه يى در ميان ايدوب ديديلركه
نوليدى بو قصيدهٔ مرغوبه دخى شرح تائيه اسلوبجه
اوزره بر شرحكز اوليدى زياده رعنا وخوب
وقتى زياده مطلوب وعند الفضلا والعرفا
محبوب القلوب اولوب شهرت بوليدى اگرچه
ملا جامى و بعض علماء كرامى بو قصيده يه عربى وعجمى
شرح تحرير ايتمشلردر لكن هر برى بر طرزه كتمشلردر

ولكل

ولكل وجهة هو موليها في النقل ولكل جديد لذة
عند مذاق العقل فحواسنجه سزك اسلوب وطرز
زيكز ضعيف الذهنك تناول وتعاطى سنه
انلرك كندن دخى آسان وسهلدر پس بونلرك كلامى
ما في الضميرنده اولان مرادوم رامى زياده ونامى
قلوب تقاضاى درونم حددن بيرون اولوب
آخر الامر شرح قصيده يه شروع ايلدم والسنة
الخلق اقلام الحق رموزين بلدم لاسيما وكاين
من آية في السموات والارض يمرون عليها وهم
عنها معرضون آية كريمه سنك نكات اشاراتى
خاطر فاتره باهر وظاهر اولوب اول متكلم اولان
كمسه لريك لسانندن جناب وحدت حقيقى يى
بو فقيره ملهم وملقى بولدم زيرا عارف واصل
بو اشيايى مظاهر اسماء خداى تعالى كورر وبو
اشياده حق متجلى ورونما بلور پس مكالمه

ومعامله يى حقله قلورنته كم بايزيد حضرتلرى
قدس سره بيوردرلر انا اكلم الله منذ ثلثين سنة
والناس يظنون انى اكلمهم معهم ماحصل كلام
ونتيجهٔ مرام بو اشاراتى حقدن بلوب و بو بشاراتى
جناب وجود مطلقدن فهم قلوب شرح وايضاح
قصيده يه بعون الله وتوفيقه ابتدا ايلدم
اميددركه قرآءت ايلين ياران واهل عرفان
بو فقيرى خير دعادن فراموش ايتميه لر
والله المستعان وعليه التكلان

شَرِبْنَا عَلَى ذِكْرِ الْحَبِيبِ مُدَامَةً   سَكِرْنَا بِهَا مِنْ قَبْلِ اَنْ يُخْلَقَ الْكَرْمُ

اللغات شرب ايچمكلكه ديرلر عَلِمَ يَعْلَمُ بابندن
مصدرى حركات ثلاثه ايله جايزدر قال الجوهرى
شرب زيد الماء وغيرها شُرباً وشَرباً وشِرباً وبو
آيتده دخى فشاربون شرب الهيم وجوه ثلثه
ايله قرآءت اولنمشدر ذكر نسيانك ضديدر

لسانه

لسانه وقلبه شاملدرنته كيم ذكره بلسانه وبقلبه
دخى دير حبيب بروزن فعيل بمعنى مفعولدر مدام
ومدامه خمره ديرلر شارب الخمرك اكا مداومتى
اعتبارى   مثنوى   زان عرب بنهاد نام مى مدام
زانكه سيرى نيست مى خوررا مدام • ويا خود
خمرك خمره مداومتى اعتباريله ويا خود خمرك
خمده بعد الغليان ساكن اولمه سى اعتباريله اوله
زيرا دام الخمر فى الدن ديرلر اذا سكن وثبت بعد
الغليان مدامه نك تاسى تأنيث لفظ ايچوندر
غرفه وظلمتك تالرى كبى سَكَرْ فتحتينله بروزن
بَطَرْ مستلكه ديرلردر دخى بابدن كرم اوزوم آغجى
الاعراب   شربنا وسكرنا نفس متكلم مع الغيردر
وبو صيغهٔ لرك نفس متكلم وحده اوزره اختيار
اولنمه سنده نكته شريك جماعتله اولان لذتى
مشعردر وارواح واعيانك افراد واقطاب

وسائر كاملانك اول شرب سكرده مشاركتلرینی
مذكوردر **بیت** تنها نه منم زعشق تو باده پرست
آن كیست تو خود بكو كزین باده پرست • آن روز كه
من كرفتم این باده بدست • بوده اند حریف من می
پرستان الست • على حرفدر حروف جاره دن
مصاحبت معناسن متضمندر یعنی بمعنا مع كما في
قوله تعالى وآتى المال على حبه وكذا في قوله تعالى
وان ربك لذو مغفرة للناس على ظلمهم اى مع
ظلمهم مدامة لفظنده تنوینی تنویع ایچوندر اى
نوعا من الخمر غیر ما یتعارفه الناس تقدیرنده اولور
سكرنا بها جمله سنك شاعرایدن محلی اولمیوب جمله
مستانفه اولمقده جائزدر من قبل ده من حروف
جر سكرنا یه متعلقدر اكر شربنا یه متعلق اولمقده
جائزدر اما بو اولیدر زیرا هم لفظا وهم معنا ان
جیدر انچونكه خلق كرومدن اوزره سكرین تقدیمی

شربك

شربك تقدمنی دخی مستلزمدر بدون العكس
الكرم قایم مقام فاعلیدر بخلق نك **المعنى** بز ایچلك
محبوبك ذكرنه مصاحب اولدوغمز حالده شرابلردن
ناسك فهم ایلمدوكی بر نوع شراب كه انكله بز مست
اولدوق اوزمان كه آنجی مخلوق اولمزدن اول **التحقیق**
اى شراب الهی یه طالب بلكل كه مدامدن مراد محبت
ذاتیه اوله وانك شربندن مراد اول محبتك مرتبهٔ
اعیان ثابته قبولنه استعداد اوله وذكر حبیبدن
مراد اعیانك مرتبهٔ علمده ذات محبوب حقیقی یه
شعورلری اوله وسكردن مراد اول مرتبه ده سكره
مستعد اولمه لری اوله ویاخود اندن دونتر
اولان مرتبه لرده مثلا عالم الستكبی حقیقت
سكر مراد اوله وكرمدن مراد موجودات وممكنات
اوله تقدیر تاویل كلام بو اوله بر قابل ومستعد
اولدقده مرتبهٔ اعیان ثابته ده محبت ذاتیه ء

الهیّه یه وبزم بو مرتبه لرده وبزم بو قبولمز باغ
وجودمیزینك ظهورندن اولدر **مثنوی** پیرایشاتند
کین عالم نبوده جان ایشان بوده در دریای جود •
بیشتر ز افلاك کیوان دیده اند • بیشتر از حلقت
انکورها خورده میها ونموده شورها • در دل
انکور می را دیده اند • در فنای محض شی را دیده اند •
در فنای محض شی را دیده اند • بی دماغ ودل پراز
فکرت بدند • وبر معنای زعنا دخی بودر که شرب
مدامه دن مراد اعیانك عالم ارواحده ادراك
محبت ذاتی ایلمه لری اوله پس سکرك معناسی
حقیقی اولور یعنی شول حیرت وهیمان اولور
ارواح اهل کماله مشاهده جمال وجلال حقدن
حاصل اولور پس بو کونه تعبیر مرام بو اولورکه
براولورکه بز ادراك محبت ذاتی وشرب ومدامه
اسما وصفاتی قلدق محبوبی حقیقینك شعورنه

مصاحب

مصاحب اولدوغمز حالده ایله محبت ذاتیه که بزانکله
هایم وحیران اولدق عند مشاهده جمال الحق ومعا
جلال وجود المطلق قبل وجود الاکوان وتعشق
الارواح الی الابدان **بیت** روزی که مدار
چرخ وافلاك نبوده • وآمیزش آب وآتش وخاك
نبوده • بریاد تو مست بودم وباده پرست • هرچند
نشان از باده واز تاك • قَالَ لَهَا الْبَدْرُ كَاسٌ وَهِيَ شَمْسٌ يُدِيرُهَا
هِلَالٌ وَكَمْ يَبْدُو اِذَا مُزِجَتْ نَجْمٌ   اللغة بدر ماه تمامه
دیرلر وجه تسمیه شمس طلوعندن مبادره ایلدو
کنده او تریدر کانه شمسه طلوعده ویاخود غروبده
مبادره ایلر کاس شرابله طولو اولان چناغه دیرلر
شراب ایله طولو اولمینجه کاس دیمزلر شمسدن مراد
جرمیدر یدیر افعال دندر ثلاثیسی دار یدور
کلور هلال ماه نوك اسمیدر یبدو فعل مضارعدر
بَدَا يَبْدُو وبدوا دن بدوّ بتشدید الواو ظاهر اولمق

قال اهل اللغه بدا الشئ بدوًّا كقعد قعودا اى ظهر
ظهوراً مزج ایکی شیئك اجزاسی بربره قارشمق
اولكی بابدن نجم معروف الاعراب لهاده ضمير
مدامیه راجعدر البدر مبتدا كاس خبریدر و هی ده
واو عاطفه در حالیه اولمق اوزره حملی كاسك
بدره تشبیه اولمه سنك تقییدنی مشعر اولور
انامل ساقینك اول مدامه یی اداره سی حالتنده
زیرا معنا اول مدامیه بدر كاسدر ساقینك اصابعی
انی اداره ایلدوكی حالده دیمك اولور كه پس بو
معنا فصاحتی مخلدر زیرا تشبیه مذكوری تلك
الحالة مختص قلمق وجه دكلدر یدیرها ده ضمير
شمسه عایددر هلال فاعلیدر یدیرنك و جمله
یدیرها محلاً مرفوعدر صفتیدر شمسده و شمس
خبریدر مبتدا انك كم خبریه در ممیزی محذوفدر
اى كم موضع یبدو فیه نجم تقدیرنه نجم فاعلیدر

یبدونك

یبدونك مزجت على بناء المفعولدر ضميرى مدامیه
عایددر و اعرابدن محلا مجرور مضاف الیهیدر اذانك
و ناظم حضرتلری قدس سره على طريق الاستعاره
التصریحیه كاسی بدره تشبیه ایلدیلر بینهماده
وجه شبه استناره و استداره و مدامه یی ضوء
شمسه تشبیه قلدی المعنى اول مدامه على الدوام
بدر تمام جامدر و اول شراب بر آفتاب پر بابدر كه
انی اصابع ساقئ مهتاب اداره ایلر و چوق موضعده
اشكال حبابدن نجملر ظاهر اولور اول شراب
ممزوج اولدوغی وقتده التحقيق كاسدن مراد
قلب و روح محمدی اوله كه مظهر آفتاب ذات
احدیت و قدح بادهٔ محبت و لوهیتدر اول بدر
كاملك قمرك شمسدن استناره سی كبی آفتاب
ذات الهیه دن استناره و اول نور رشاملك شمس
ذات احدیته محاذات تامه و مقابله كامله سی

واندن استفاضه و حقایق امکانیه یه افاضه
و ساکنان شب ظلمانیه ظلمانیه یه افاده سی بعینها
ماه سپهرك خورشید منیره محاذات و مقابله سی
و لیالی مظلمه دن اناره سی کبی اولدوغی اجلدن بدر
قلب محمدیه دن و شمس محبت ذات الهیه دن استمداد
اولندی پس بو شراب محبت ذاتیه نك اواره سنه سبب
و داعی اسماء الهی و اوصاف ربابیدر و بو اسما و
اوصاف متقابله الهی اصابع عبارتیله و انامل اشا
رتیله تعبیر اولنور کما ورد فی الحدیث الصحیح
ان قلوب بنی آدم بین الاصبعین من اصابع الرحمن
یقلبها کیف یشا و کما قال رسول الله صلی الله
علیه وسلم روی ابن عباس رضی الله عنه رایت
ربی فی احسن صورة فقال یا محمد قلت لبیك ربی
و سعدیك قال هل تدری فیم یختصم الملاء الاعلی
قلت ربی اعلم فوضع یده بین کتفی فوجدت برد

انامله

انامله بین یدیه فعلمت علم الاولین و الآخرین
پس حضرت ناظم قدس سره اصابع و انامل ساقی
یا قیدن هلالی استعاره قلدیکه هلالدن مراد اصابع
اوصافیه ایله اول حضرتده کاسهٔ روحنده و قلبنده
اولان شراب لذتی نی شاربینه ناله و انك قلب پرآدنه
وافی طالب محبت الهی اولنلر جانبنه اداره ایدیجیدر
بیت این بزم چه بزمست که ارباب کمال نوشنده
می محبت از جام وصال • بین برکف ساقی قدح مالا
مال • بدری که بود مدبران چند هلال • ای طالب
عرفان بلکلکه واصلان و کاملان ایکی قسمه منقسمدر
برقسمی اول مقربان حضرتدر که می ناب توحیدی نوش
ایدیجك کندولری فراموش قلوب بعد الوصول
الی الله مستغرق بحر وحدت اولوب شراب وحدت
مشربلرینه غالب اولمغله مرتبهٔ علم و عقلدن منخلع
وقیود الفاظ و نقلدن منقطع اولوب تربیهٔ انام

وارشاد عوامدن فارغلردر **بیت** خوش وقت
کسی که می درین میخانه • از خم وسبو خوردنه از
پیمانه • صد بار اگر نیست شود عالم وهست • واقف
نشود که هست عالم یا نه • وایکنجی قسمی اول طائفهٔ
علیهٔ علیه درکه جذبهٔ الهی بونلری کندولردن جذب
ایدوب موصل الی الله اولدقدنصکره تکمیل نفوس
طالبان وتربیهٔ سالکان ومسترشدان ایچون رد
من الله الی الخلق قلنوب احکام شریعتله متصف
واداب طریقتله متأدب اولوب می محبت ازلیه آب
زلال علم ومعرفتی امیحته قلنوب بو شراب محبتدن
آب علم ومعرفته مزج وخلط اولماسندن بی شمار
نجوم هدایت بدیدار اولوب پس شب ظلمانی
طبیعتده بونلرك انوار نجوم هدایتی رهنما اولور
فاذا کان کذلك حضرت ناظمك ولم یبدوا
اذا مزجت نجم بیوردقلری بو معنایه اشارت اولور
فتقدیر

فتقدیر تأویل البیت المحبة الالهیة قلب المحمدی کأس
ومحل وتلك المحبة شمس نورانی المثل وتنویر القلوب
وازالة ظلمة الغموم والکروب بنیلها الی الشاربین
اصابع الرحمن ویدیرها انامل السبحانی وکم موضع
ومحل من الواصلین الوارثین یظهر فیهم نجم الهدایة
وقت امتزاج تلك المدامة الحبیة بماء العلم والمعرفة
ثم قال قدس الله سره ونور ضریحه وَلَوْلَا شَذَاهَا مَا اهْتَدَيْنَا لِحَانِهَا
وَلَوْلَا سَنَاهَا مَا تَصَوَّرَهَا الْوَهْمُ اللغات الشذا بالقصر
حدة الرائحة یعنی رایحه لونسنه نك رایحه سی
شدة وحدة اولمق ذکره الجوهری اهتدا اهدانك
مصدر عیدر طوغری یول بولمغه دیرلر زیرا هدایت
ضد ضلالتدر ارشاد ودلالت معناسنه مستعملدر
وهدانك تعدیه سی اوج وجه اوزره در یا بنفسه
ویا الی ایله ویاخود لام ایله تعدیه قلدی حان
خمر بیع اولنان موضعه حان جمع حانه در وحانه

خانه خانه می فروشدر دین سهو المشدر زیرا خانه
حانوت الخمارك اسمیدر سنا قصر ایله ضوء برقه
دیرلر ومد ایله رفعته دیرلر بورده اولکه معنا مرادی
تصوردن مراد ادراك ایلمکدر وَهْم حواس خمسهٔ
باطنه دن معانی جزئیه یی ادراك ایلر بر قوتدر
الاعراب مواضع اربعه ده اولان ضمیرلر مدامیه
عائددر وهم تصورنك فاعلیدر فتقدیر الکلام
ولولا شذة رایحة تلك المدامة ما اهتدیت الی
موضع بیعها وکذلك لولا ضیاء تلك المدامة ما قدر
ان یدرکها الوهم من غایت لطافتها ولکن رایحتها
وضیاها تدلان الی موضع بیعها المعنی اگر اول
مدامه نك شذة رایحه سی اولمیدی بن انك
ضیاسی اولمیدی وهم انی کمال لطافتی اولدوغیچون
تصور ایتمیدی التحقیق خانه دن مراد مرتبهٔ محبت
الهیه اوله و رایحهٔ طیبه سندن مراد مظاهر
کونیه ده

کونیه ده مرئی اولان آثار انوار جمال الهیه در
وفی الحقیقه بو مرایای ذوات کونیه ده مرئی
اولان عکوس تجلیات الهیدر و بو موجودات
صوریه ده فایحه اولان رایحه بر فحوای ان لربکم
فی ایام دهرکم نفحات الا فتعرضوا لها روایح
ونفحات سبحانیه در پس افراد عالمدن واحاد بنی
ادمدن هیچ بر جمیل یوقدر الا انك حسن وجمالنك
مظهریدر کما قال الناظم وکل جمیل حسنه من
جمالها معارله بل حسن کل ملیحة وهر نقدر
خد وخال وچشم قتال وابروی هلال وابروی
هلال مثال ومعاشیق ومحابیت دلفریب
وپرولال واریسه او ملاحت ولطافت حقیقتنك
عکوس و پرتویدر وکذا قال الناظم بیت وما ذاك
الا ان بدت بمظاهر فظنوا سواها وهی فیها تجلت
• یعنی جمیع انفس وافاقده متجلی اولان جمیل

على الاطلاق اولديسه جاندن مراد معدن محبّت
ذاتيه ورايحه سندن مراد ملاحت ولطافت
صورتيه اولوب بحكم المجاز قنطرة الحقيقه اول
حقيقتك طريق حصولى واول جمال مطلقك وسيلهٔ
وصولى بودركه چمن برعاشق مقبله بحسب قابليت
فطرهٔ اصليه واول پرتودن برپرتو زير پردهٔ آب
وكلدن بردلبر موزون الشمايل محمود الخصايل متناسب
الاعضا متماثل الاجزا رشيق القد صبيح الخد صورتندن
لمعان قلسه وانك كاسهٔ وجودنده برجرعهٔ محبّت
صادقه واصل اولسه عاشق مقبل اول لمعه نك
پروانه سى واول جرعه نك مقبل اولمغه نك پروانه سى
واول جرعه نك مستانه سى اولوب بيت ازهر چه
زعشق يار بيزار آيد ٭ اورا بهزار جان خريدار آيد
مفهومنك مظهرى اولور بعده اكر آتش عشق نهادنده
افروخته وشعله شوق حجب كثيفه سن وخواطر

مختلفه

مختلفه سن سوختنه قلوب عشاوهٔ غفلتى بصر
بصيرتندن مرتفع فكر وغبار كثرتى آيينهٔ قلبندن
پاك ايدوب سلر ديدهٔ باطنى تزيين اولور ومشاهدهٔ
جانى مرتبهٔ عين اليقين بولور پس بو حسن مربع
الرداندن هارب وبقاء كمال جمال ذو الجلال له
طالب اولور بو جذبيله اكا جمال توحيد افعال
منجلى اولور پس بو مرتبه دخى شعلهٔ ذوق آرام
بولمزسه وآرزوى درون متسلى اولمزسه جمال
توحيد صفات اكا منكشف اولور بعده اكر
جزبهٔ خدا غالب وآرزوى درون مشاهدهٔ
ذات احديت طرفنه راغب اولورسه سطوت
تجلى وحدت آنى بالكليه افنا ايدر وبدل ما يفنى
عنه اكا حقانى وباقى وجود وعوض ويريلوب
پس ميخانهٔ وحدتدن بى لب ودهان شراب محبّت
ذاتيه بى نوش وكندوبى فراموش ايدر بو مرتبه ده

دیدهٔ حقله بینا وکوش حقله شنوا ویدحقله کیر
او پای حقله پویا اولور وبی یسمع وبی یبصر اسرارنی
بولور پس اول زمانده بلورکه محبوب صوریٔ محبت
مجازی محبوب حقیقینك ومحبت ذاتیه نك عکوس
واثاریدر ومظاهرده اولان نفحات وفوایح اول
حقیقینك روایحدر وبو معنای رعنا دخی بودرکه
اول مدامه نك حانندن مراد انبیا واولیانك
وجودلری اوله ورایحه سندن مراد انلرك وجودنده
اولان اثار محبت واسرار وحدت اوله وضیاسندن
مراد انوار باطن اولیا وانبیا اوله پس تقدیر کلام
بو اولورکه اکر اول محبت الهیه نك دکان وجود
انبیا واولیاده روایح آثاری اولمیه یدی انلرك
طرفنه یول بولمزدم واکر اول محبتنك انلرین قلبنده
ضیا ولمعانی اولمیه یدی وهم وعقل آنی ادراك ایلمیه یدی
کمال لطافتندن اوتوری پس رایحهٔ محبت انلرك

میخانه

میخانه وحدت اولدوغنه دلیل اولمیه یدی بیلمك اولور

ولم یبق منها الدهر غیر حشاشة   کان خفاها فی الصدور النهی کتم

اللغات الدهر ابو عبیده ویونسدن مرویدرکه دهر
ازمان وحین محدوده وغیر محدوده اطلاق اولنور
ودنیانك من اوله الی اخره عمرنه دخی دهر دیرلر
وعند الخلیل الدهر الابد وعند ابی حنیفه وصا
حبیه الدهر المعرف باللام یختص بالعمر غیر بر کلمه ذکر
انکله وصف اولنور واستثنا قلنور بوراده بمعنی
سوی در حشاشه بقیة الروح فی المرض کان
حرفدر حروف مشبهه بالفعلدر خفا خفی البرق
یخفی خفیاء دخی یخفف خفوفا دیرلر برق ضعیفرك
لمعه ایلسه نهی نهیه نك جمعیدر نهیه عقله دیرلر
صاحبنی ناشایسته فعللردن نهی ایلدیکی اعتباریله
کتم کزلمك دیرلر مصدر بو محلده بمعنی مکتومدر
الاعراب منهاده من بیان ایچوندر ضمیر مدامیه

عایددر الدّهر فاعلیدر لم یبق نك یبق افعال بابندندر
غیر حشاشة مفعولیدر لم یبق نك تقدیر کلامی ای
لم یبق الزّمان شیئاً من تلك المدامة غیر حشاشة
دیمکدر کانّ حرفدر حروف مشبّهه بالفعلدن
اسمی حفاها در و خبری کتم در حفاده اولان ضمیر
مدامیه راجعدر و جملهٔ کانّ حفاها اولکی جمله نك
مضمونی مؤکّدر ضمیرك رجوعی حشاشیه اولوب
اکا صفت اولمق وجه دکلدر صدور النّهی ای صدور
اولو النّهی دیمکدر علی تقدیر المضاف المعنی زمان
اول مدامهٔ جاندن برشیء باقی قومدی بقیّه‌ء
روحدن غیری کانّ اول مدامه نك سنیّهٔ ارباب
عقولده ظهوری وضعف لمعانی مکتوم و پنهاندر
کمال لطافتندن او نوری زیرا سبب ظهور کثافتدر
هر بار که جهت لطافت قوی اولور جهت ظهور ضعیف
اولور بیت   فریاد و فغان که باز در کوی مغان

میخواره

میخواره زمی نه نام یابد نه نشان • زان کونه نهان
کشت که بر خلق جهان • کشتست نهان کشتن
اونیز نهان • قال   فَاِنْ ذُكِرَتْ فِى الْحَىِّ اَصْبَحَ اَهْلُهُ
نَشَاوَى وَلَا عَارٌ عَلَيْهِمْ وَلَا اِثْمُ   اللّغات حی قبیله یه دیرلر
اَصْبَحَ بمعنی صار اهل بر شیئك خاصّه سنه دیرلرکه
اکا نسبت اولنه ومنه قوله تعالی انّ ابنی من اهلی
نته کیم رجلك زوجه سنه و بلدك قومنه و نارك
و قبیله نك قومنه اهل دیرلر بو نلر نسبت اولندقلری
شیلرك خاصّه لری اولدوغیچون کما ذکر فی تفسیر
القاشانی الاهل خاصّة الشّیء الّذی ینسب الیه
ومنه قوله تعالی انّ ابنی من اهلی وسمّی زوجة
الرّجل اهله واهل البلد واهل النّار واهل الحیّ
وهم خاصّة الّذین ینسبون الیه نشاوی نشوندن
مأخوذدر نشوة اوّل سکره دیرلر یقال نشا ینشو
من باب الاوّل وکذا انشی ینشی من باب الثّالث

وهم نشوان وهی نشوی وهن نشاوی سکران
وسکری وسکاری کبیدر عار معروف اثم کناه
الاعراب ذکرتك مؤنث ضمیری مدامیه راجعدر
اهله ضمیری حبّه عایددر اصبح نك اسمی ونشاوی
خبریدر ولا عارده واو حالیّه در ولا اثم ده عاطفه در
و بونده کی لا م تاکید نفی ایچون زیاده اولنمشدر
و تقدیر البیت ولو ذکرت تلك المدامة فی حی لصار
اهله ذلك الحی سکاری من لذت سماعهما والحال
لا یلحقهم بذلك السکر عار ولا اثم المعنی اکر اول
می الهی بر قبیله ده ذکر اولنیدی انك اهلی اول مدامه نك
لذة سماعندن مست اوله لردی وحال بو که انلره
بو سکر سببیله نه عار لاحق اولیدی ونه کناه التحقیق
حی بر قاج معنا اوزره تأویل اولنمق قابلدر اولا
حی دن مراد مطلقا قرای عالمدن بر قریه و بلاد
بنی آدمدن بر بلده اوله پس اول محبت ذاتیه ومدامه

الهی یه

الهی یه اول قریه و بلده نك اهالیسی ما بیننده بر کاملك
لساننده ذکر اولنسه وانلره شوق وسوز له تعریف
قلنسه اول بلاد و قری نك اهالیسی بالکلیّه مست
اوله لردی وحال بو که آنلره بو مستلکده عار وشین
وشنار لاحق اولیوب بلکه مقبول و ممدوح صغار
وکبار اوله لردی وثانیا حی دن مراد مجموعهٔ
وجود انسانی اوله که فی الحقیقه کون جامع وعالم
کبیردر واهلندن مراد قوای جسمانی و روحانیسی
اوله پس تقدیر کلام اکر اول محبت ذاتیّه بر انسان
مجموعهٔ وجودنده یا قالاً ویا حالاً ذکر اولنسه
ویا بر عارف بالله طرفندن انك قلبنه اول محبّتك
ذکری تلقین قلنسه آنك جمله قوای جسمانی
و روحانیسی مست الهی اولوب والحال کا
بو مستلکدن عار وکناه لاحق اولمیدی بلکه
نور محبتله هر عضوی وجزوی بر نور اولوب

هرحالده ممدوح ومقبول اولیدی وبو معناده قابلدر
که حی دن مراد قبیلهٔ ارباب محبت ودودمان اصحاب
مودت اوله اگرچه بوطائفه محبتله مستلز ایسه
لرده هربارکه بوشراب محبت آنلر مابیننده ذکر اولنه
بر نوع آخرله دخی انك لذت سماعندن مست و
بیهوش وبر اسلوب دیگرله دخی بیخود وسرخوش
اولورلردی. بیت آن می خواهم که عقل ازو
مست شود. سررشتهٔ اختیارش از دست
شود. مطرب چو بوصف او سرود آغازد. هر
زنده دلی که بشنود مست شود. قال قدس
وَمِنْ بَیْنِ اَحْشَاءِ الدِّنَانِ تَصَاعَدَتْ وَلَمْ یَبْقَ مِنْهَا فِی الْحَقِیقَةِ اِلَّا اسْمُ
اللغات احشا حشا نك جمعیدر حشا جوف واندرون
احاطه ایلدوکی شیلره دیرلر نته کیم بغر سقلره
حشاء بطن دیرلر زمان دن نك جمعیدر خمره مخصوص
اولمق لازم دکلدر بلکه همان مطلق کوپه دیرلر
صعود

صعود هبوطك خلافیدر تصاعد صعوددن مأخوذدر
صیغهٔ تفاعل مبالغه ایچوندر ای ارتفعت من جوالدنان
تقدیرنه الاعراب ومن ده واو ابتدائیه من ابتدا
ایچوندر بین بمعنی وسطدر نته کیم دیرسن جلست
وسط القوم تصاعدتك ضمیری ومنهانك ضمیری
مدامیه عایدلردر وتقدیر کلام ومن وسط جوالدنان
ارتفعت تلك المدامة الی مقر الاصلی بالکلیه ولم
یبق شئ من تلك المدامة فی الدنان فی نفس الامر غیر اسمها
المعنی واول مدامه کوپلرك درونلرندن مقر
اصلیسی جانبنه متصاعد اولدی وفی نفس الامر
اول مدامه دن برشی باقی قالمدی الا نامی التحقیق
دناندن مراد محبتینه متشبه اولان مقلدینك نفوسی
اوله پس تقدیر کلام مقلدینك دنان وجودلرندن
می محبت الهیه متصاعد اولدی مقر اصلیسنه واول
محبتدن انلرك وجودلرنده برشی باقی قلمدی فی الحقیقه

الاهمان اسمی بیت درد اکه حریف درد آشام
نماند • وز باده نمی در قدح جام نماند کرد از دل جم
ز لطف می میل صعود • در خمکده ها از و بجز نام نماند
و یا خود دناندن مراد نفوس کامله اولیاء الله اوله
او شراب محبه مظهر و محل اولدقلری اعتباریله و اول
مدامه نك درون دناندن تصاعد ایلمه سندن مراد
انلرك درونندن نسبت و اضافت محبتك انقطاع
و ارتفاعی اولوب مقر اصلیسی اولان مرتبه احدیته
رجوعی و انتسابی اوله زیرا که چجب عارف چونکه
کمال فنا ایله متحقق اوله جمیع کمالاتك کندویه
نسبتی نظر شهودنده کندودن منقطع اولوب مرتبه
احدیته نسبت اولنور و انك قتنده باقی قالمز الا
محجوبلرك اکا اسناد ایلدوکی اسامی نته کم دیرلر فلان
کمسه ارباب محبتدندر و فلان عزیز اصحاب وصلتدندر
وفی الحقیقه بودیدکلری اوصاف و اضافات بونلردن

مرتفع

مرتفع و متصاعد اولوب مقر اصلیسی اولان حقله
قائمدر دیو کندو وجودلرنده فانی و حقله باقی
درلر پس بو جهتدن محبت الهی بونلرك وجودنده
انجق انك اسمی قالمشدر بیت ما عشق بوم هوا
نماندست و هوس • با آتش سوزنده چه سان
ماند خس • از هستی من نشان نمی یابد کس •
ماندست بعاریت مرا نامی بس • قال قدس
وَاِنْ خَطَرَتْ يَوْمًا عَلَى خَاطِرِ امْرِئٍ اَقَامَتْ بِهِ الْاَفْرَاحُ وَاَرْتَحَلَ الْهَمّ
اللغات خطور قلبه اختلاج و برمکه دیرلر نته کم
خطر الشیء ببالی دیرلر ای اختلجه و حرکه فیه
دیمکدر و علی ایله تعدیه ایلمه سی خطوردن مرور
معناسی مراد اولندوغنی مشعردر و خاطردن
مراد بوراده قلبدر ذکر حال اراده محل قبیلندن
اولور امری و مرء رجله دیرلر اقامت به اقام
بالمکان فلان اقامةً دیرلر اذا استقر فیه

پس بااقامه کلمه سنی تعدیه ایچون اولور واستعمالا
ماایله اولور سببیت معناسی وهمدر افراح فرحك
جمعیدر فرح سروره دیرلر ارتحال انتقاله دیرلر
هم حزنه دیرلر لکن بینهماده فرق دقیق واردر ذکری
عنقریب کلور الاعراب خطرتك ضمیری مدامیه
راجعدر یوماً ظرفیت اوزره منصوبدر ویومدن
مراد مطلقاً وقتدر اقامتك فاعلی افراحدر بر
ضمیر مجرور خاطره عایددر افراحك تعریفی
استغراق ایچوندر والهمك تعریفی جنس ایچوندر
وهم فاعلیدر ارتحله نك ارتحلده واو عاطفه در
اقامت اوزره المعنی اگر اول باده نك یادی
وقتلردن بر وقتده برکسه نك ساحت قلبنه
مرور ایلسه ایدی انك قلبندن هموم واتراح
بالکلیه مرتحل اولوب سرور وافراح آنده
مستقر اولیدی بیت ازبادهٔ عشق غصه

وغم

وغم باد شود • ویران شده حادثه آباد شود • برخاطر
غمکین کذرد شاد شود • زاندوه وغم زمانه آزاد
شود • وتقدیر تأویل البیت وان مرت تلك المدامة
الذاتیة والمحبة الالهیة وقتا من الاوقات علی قلب
رجل غافل عن هذه المحبة لاستقرت فیه الافراح
وانتقل منه الاتراح زیرا بین الانام معروف ومشهوردر
درکه مدام حرامدن برقاج جام نوش ایلسه هموم
وغموم ایامی نیجه مدت فراموش ایلر پس ام الفساد
اولان باده ده بو خاصه اولیجق خالق العباد اولان
خدای متعالك شراب طهوری برکسه نك قلبنه
خطور ومرور ایلسه وانی پرضیا وپرنور قلوب
آلام دنیادن بلکه ملال عقبی دن دور قلسه
بعید دکلدر بلکه بویله بلمین سعید دکلدر • قال
وَلَوْ نَظَرَ النَّدْمَانُ خَتْمَ اِنَائِهَا لَاَسْكَرَهُمْ مِنْ دُونِهَا ذَلِكَ الْخَتْمُ
اللغات نظر اولکی بادن بر شیء کوزله تأمل ایلمك

ای تأمل الشئ بالعین بو تقدیرجه تعدیه سی الی ایله
اولور زیرا نظر لغتده برقاچ معنایه کلور اولا انتظار
معناسنه کلور بغیر صله استعمال اولنور نته کم
انظرونا نقتبس من نورکم قولنده کی کبی ای انتظرونا
تقدیرینه درو دخی تفکر معناسنه کلور و فی
حرفیله استعمال اولنور نته کم نظرت فی امر الفلانی
دیرسن ای تفکرت دیمکدر و اوچنجی لام ایله استعمال
اولنورسه رأفت معناسنه کلور نته کم نظر الامیر
لفلان دیرلر ای رأف معناسن ویررلر و اکر الی ایله
استعمال اولنسه رؤیت معناسن ویررلر کما قال
الشاعر نظرت الی من حسن الله وجهه ای رأیت
پس بو محلده حذف و ایصال ایله کلدی و رؤیت
معناسی ویرلدی ندمان بفتح النون صیغه مفرددر
رفیق مجلس شربه دیرلر قال الجوهری نادمنی فلان
علی الشرب فهو ندیمی وندمانی وجمع الندیم ندام

وحینئذ

وحینئذ عود ضمیر الجمع باعتبار المعنی اولور زیراکه
جنسدر جمیع افراد اوزره شامل اولور و قال
الجوهری المنادمة مقلوبة من المداسنه لان شارب
الخمر یدمن شرب الشراب مع ندیمه لان القلب فی
کلامهم کثیر ختم ایکنجی بابدن نفشدن حاصل
اولان اثره دیرلر مراد مهر درنته کیم ختمت علی
الشئ دیرسن بن بو شیئک اوزرینه مهر اوردم
دیمک اولور اناء شراب و صو و دخی نسنه قویجق
ظرفه دیرلر جمعی آنیه و آنیه نک جمعی اوانی کلور
من دونها ای متجاوزا عنها معناسنه در زیرا
دون علی طریق الاتساع هر شی که بر حددن بر حده
و بر حکمدن حکم آخره تجاوز ایلسه انده استعمال
اولنور الاعراب لو حرف شرط نظر فعل ماضی فاعلی
الندمان ختم مفعولی اناء مضاف الهید رحمتک
لا سکرهم جواب لوهم محلا منصوب مفعولیدر

اسكرنك ضمير جمع باعتبار المعنى ندمانه عايد اولور
من دونها اسكرينه متعلق دراعرابدن محلاً منصوب
حالدر اسكرنك فاعلندن دونهاده كى ضمير مدامه
عايددر ذلك اسم دراسماء اشارتدن بعيده اشارت
اولنور ايچون قريبه اشارتده استعمال اولنسه تعظيم
ويا تحقير قصد اولنور بوراده تعظيمى مراددر وذلك
الختم اعرابدن محلاً مرفوع فاعليدر اسكرنك
المعنى اكر نديمان مصطبهٔ محبت وياران نشيمن
عشق ومودت اول شرابك ختم اناسنه ومهر
وعاسنه نظر ايده لردى هر آيينه بونلرى مست
ايليه‌يدى اول مدامه‌دن متجاوز اولدقلرى حالده
اول مهروانك نقشى واذا كان ختم انائها فى هذه
المرتبة فمن ذات المدامة على هذا فى علو مرتبتها
وكمال لطافتها ومرتبة شاربها بيت يارب
چه مجاست اينكه بود همواره درآئمه پرهيزم

ازوصد

ازوصد پاره كرمهر خمش را نكرد ميخواره بى باده
شود مست از آن نظاره التحقيق ممكندركه حضرت
ناظمك قدس سره انادن مرادى قلوب كاملان
وارواح واصلان اوله كه فى الحقيقه ظروف محبت
الهيه دررلر وانك اناسنك ختمندن مرادى نقش
صورى وشكل عنصريلرى اوله پس تقدير كلام بو
اولوركه طالبان قابل ومريدان صاحب دل كه
نديمان محفل باده نوشان حقيقتدررلر اكر كمال
بصيرت وغايت ادراك وفطانتله اول محبت الهيه
ظروفى اولان شيوخك نقش صورى وشكل عنصريلرينى
مشاهده قلسه لردى اول محبتك بو طايفهٔ عليه‌نك
وجودلرينه كمال سرايتى اولدوغى اجلدن بو مشاهده
قلان طالبلره انلرك صوريسندن عظيم تأثير
حاصل اوليجق بونلرى مست وسرخوش قيلدى
مع هذا بونلرين ظروف قلوبنده اولان اذواق لذتى

وشراب معنویی چشیده قلمقسزین و بو مرتبهٔ سنیه‌یه
ایرمکسزین زیرا صحبتك تأثیری واصحاب قلوبك
جمالنه نظر قلمنك فایدهٔ کثیری مقرردر کما حکی
فی العوارف المعارف عن ابی بکر الطمستانی قال
اصحبوا الله فان لم تطیقوا فاصحبوا مع من یصحب الله
لتوصلکم برکة صحبته الی صحبة الله تعالی پس بر دم
عزیزلرله صحبت نیجه سنه عبادت ایلمکدن بهتر
اولمسی اول تأثیر و ذوقی انلردن بولمسی اعتبار ایله
در کما قال فرید الدین عطار بیت یکدمی صحبت
بمردان خدا • بهتر از صد سال بودن در بقا • پس
ای قرداش اگر مرتبه‌لرندن مهجور ایسکده باری
نظرلرندن دور اولمه تاکه مشاهده‌لریله پر سرور
اوله‌سن قال قدس ولو نضحوا منها ثری قبر میت
لعادت الیه الروح وانتعش الجسم اللغات نضح ایکنجی بابدن
بوشنبه او زره صو صاچمق کما یقال النضح رش الماء
علی

علی الشیء ثری خاك نمناك الانتعاش الارتفاع
یعنی بو قاری قلقمق سائر لغاتی معلوم الاعراب
لو حرف شرط نضحوانك جمع ضمیری بیت سابقده
اولان ندمانه راجعدر علی التأویل المذکور فیما
سبق منهاده من تبعیض ایچوندر ضمیر مدامیه
راجعدر ثری مفعولیدر نضحونك میت قبره
وقبر ثری یه مضافدر لعادت جوابدر لولوین
الیه‌ده ضمیر میته عایددر الروح فاعلیدر
عادتك الجسم فاعلیدر انتعشنك روح وجسمك
تعریفلری عهد ایچوندر معهود میتك روحی وجسمیدر
بو تقدیرجه مضاف الیهدن بدل اولمغه احتیاج
اولمز المعنی اگر ندیمان مجلس محبت اول مدامه‌دن
بعضیسنی بر میت جانداده‌نك تراب قبرنه
باشیده قلسه‌لردی اول میته روحی عودت
ایلیوب جسمی بو قاری قالقیدی التحقیق ای طالب

معرفت بالکل که حیات ایکی نوعدر بری حیات حسی
حیوانیکه سائر حیوانات ایله مشترکدر بو حیات و بری که شیخ
صدر
حیات حقیقی روحانیکه خواص افراد انسانیه مخصوصدر
و بو حیات دخی اوج نوعدر اولکی نوع حیات علم و
دانشله مرگ جهالتدن زنده اولمقلقدر کما قال الله
تعالی اَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا وَاَحْيَيْنَاهُ قال بعض مفسرین
ای او من کان میتاً بالجهل فاحییناهُ بالعلم زیرا که قلب
علم واسطه سیله حقی بلور وانک طلبنده حرکت
و جنبش قلور پس دانش و جنبش زنده کانک حاصله
سندندر نته کم نادانی و سکون خواص مردکاندندر
کما قال علیه السلام • الناس موتی الا العالمون والعا
لمون سکری الا المخلصون والمخلصون علی خطر عظیم
و کما قال علی کرم الله وجهه و رضی الله عنه
بیت   الناس موتی و اهل العلم احیاء • والناس
مرضی وهم فیهم اطباء • وایکنجی نوع حیات حقه

توجه

توجه قلمه ده قلبک جمعیت همتیله حیاتی و تفرقه
و دغدغه مماتدن بخاتیدر زیرا جمیع موجودات
عند اهل الحق موتیدر الا الله پس مرکانه تعلق
و تعشق عین مردکاندن اولمقدر اهل حیات ابدیه
قتلونده • کما قیل فی حقهم بیت   هر چیز که در جهانست
جز حق جلیل • مرده است مشو ز عشق هر مرده ذلیل •
بر مرده کی تو میل انهاست دلیل • الجنس الی الجنس
کما قال یمیل • و لهذا منع رسول الله صلی الله علیه
و سلم عن مجالست الموتی کما قال علیه السلام ایاکم
و مجالسة الموتی قالوا و ما الموتی یا رسول الله قال
اهل الدنیا • و اوچنجی نوع ممات فقداندن نجات
بولوب وجدان حقدن جان و حیات بوله سن و
کند و وجود موهومکدن فانی اولوب وجود موهوبی
حقانی ایله باقی قله سن و بله سن که هر نه قدر زنده
لک واریسه انک مشاهده سنسز عین مرده لک

وهرنه كرميت واريسه انك كم مبتسر محضا افسرده لكدر

بيت تادل زوجود خويش بركنده نئ ▪ دربند خودى وخدايرا بنده نئ ▪ كيرم كه توجاني وجهان زنده ئست تازنده بجانان نشوى زنده نئ ▪

فاذا كان كذلك ممكندركه حضرت ناظمك مرادى مردهٔ جهل ويامردهٔ تفرقه ويامردهٔ فقدونايافته اوله سن پس بوتقدير كلام بواولوركه اكر اول محبت ذاتيه نك ماء الحياتندن برمقدارى مردهٔ جهلك ويامردهٔ تفرقه نك ويا خود مرده فقدانك قبر جسدلرى اوزره پاشيده ومرشوش البته اول مردكانه روح علم ويا روح وجدان حق عودت ايليوب انك جسمى خدمت وعبوديت وشكر كزارلكه قايم اولوب حيات ابديه ايله متصف اوليدى

قال

ولو طرحوا في حايطكم عليلا وقد اشفى لفارقه السقم

اللغات الطرح الرمى يعنى اتمق فئ كولكه يه ديرلر

واصل

واصل لغتده رجوع ديرلر باع يبيع بابندن پس ظلله فئ تسميه سنك وجهى ظلك برجانبدن برجانبه رجوعى اولدوغندن اوتريدر پس ما عدالزوال اولان ظلله فئ ديرلر وقال ابن السكيت الظل مانسخه الشمس والفئ مانسخ الشمس يعنى ابن السكيت ظل شمسك نسخ ايلدوكى وفئ شمسى نسخ ايلين دردى وحكى ابو عبيده وعن روية قال كل ما كانت عليه الشمس فزالت عنه فهو فئ وظل مالم تكن عليه الشمس فظل حايط بستانى احاطه ايلين ديواركه ذكره صاحب المغرب عليل بروزن فعيل بمعنى مفعول العلة والمرض قد برحرف دركه داخل اولمز الا افعال اوزره وقدين درت معناسى وارد رتحقيق وتقريب وتقليل وتوقع معنالرنه استعمال اولنور پس تحقيق ايچون مضارعده ماضيه ده داخل اولور مثالى قد يعلم ما انتم عليه اى يعلم ما انتم

عليه تحقيقاً و ماضيه داخل اولدوغنه مثال لقد
خلقنا الانسان يعنى تحقيق بر انسانى خلق ايلدك
ديمكدر و تقريب ايچون ماضيه مختص اولورنته كم
مؤذنلرين قولنده قد قامت الصلوة ديرلر اى قد
قرب وقتها ديمكدر ولذلك قچن ماضيه قد داخل
اولدقده حال موقعنه واقع اولمق مستحسن اولور
كقولك رأيت زيداً قد عزم على الخروج اى عازماً
عليه ديمك اولور و تعليل ايچون كلور و فعل مضارعه
مختص اولور نته كيم قد يصدق الكذب وقد يحزن
الطروب كبى اى ربما صدق الكذوب و ربما حزن
الطروب ديمك اولور و توقع ايچون اولدقده ماضيه
مختص اولور بو تقديرجه قد هل فعلنك جوابى اولور
كما قال سيبويه و اما قد فجواب هل فعل لان السائل
ينتظر الجواب مثلا بر نيچه كمسنه اميرك بنمه سنه
مترقب اولسه لر انلره جوابده قد ركب الامير ديرسن

پس

پس بو محلده مناسب اولان تقريب معناسيدر
اشفى المريض على الموت اى اشرف عليه يعنى موته
يقين قلدى ديمكدر سَقَمْ و سُقْمْ كالحزن والحزن
لغتلردر مرض و خسته لك ديرلر الاعراب طرحو
ضميرى ندمانه راجعدر و كرمها ضمير مدامه يه
راجعدر عليلاً مفعوليدر طرحونك و قد انتفخ ده
واو حاليه در و اشفانك ضمير مستترى عليله
عائددر لفارقه جوابيدر لولك ضميرى عليله السقم
فاعليدر فارقه نك المعنى اكر نديماى مجلس شراب
طرح ايلسه لردى اول مدامه نك ديواريلك سايه سنه
بر بيمارى هلاكه مشرف اولدوغى حالتده البته
اول بيماردن سقامت و نزالك مفارقت ايليدى
اول ديوارك سايه سنده التحقيق اى طالب
اسرار الهى بلكل كه كرومدن مراد حدائق ذات
بهجه قلوب عارفان و واصلان اوله كه شراب

محبت الهى آنلرين عصارهٔ اعناب و علوميدر و خلاصه
ثمرات فهوميدر و اول كروهك حايطندن مراد
وجود جسمانى و صورت هيولانيلرى اوله كوم
مذكورى محيط و مشتمل اولديغى اعتبارله و سايه‌دن
مراد همت عنايتلرى اوله تقدير كلام بو اولور كه
اكر بو جهالت و غفلتله خسته و بطالت و غباوتله
دل شكسته بر مريض معنوى بى اول بادهٔ محبته
منبع اولان قلوبك اصحابنك ظل حمايت و سايهٔ
عنايتلرينه طرح ايسه‌لردى اول كاملان و عارف[نك]
انفاس نفيسه‌لرندن اول هلاك ابديه‌يه مشرف
اولان عليل ذليلدن سقامت جهالت دور و علت
بطالت مهجور اولوب حيات الهيه ايله زنده
و صحت نامتناهيه ايله پرخنده و باسرور اوليدى

مثنوى
هين محتسب اى حال بى اعتبار •
جز بزبران درخت سايه دار • اندر آ در سايهٔ

آن

آن عاقلى كش نتاند برد از ره ناقلى • ظل او
اندر زمين چون كوه قاف • روح او سيمرغ پس
عالى طواف • كر بكويم تا قيامت وصف او • هيچ
از او غايت و مقطع مجو • كما قال رسول الله صلى
الله عليه و سلم فى حديث صحيح اذا لقيتم شجرة
من اشجار الجنة فاقعدوا فى ظلها و كلوا من
اثمارها قال قايل كيف ممكن هذا فى دار دنيانا
يا رسول الله قال اذا لقيتم صاحب العلم فكانما
لقيتم شجرة من اشجار الجنة پس بونلرك ظل
حمايت و سايهٔ عنايتلرى هزار خسته‌يه شفا
و بى شمار شكسته‌لره دوادر لا تغفل فاطلب
يا صاحب البلوى تجد نجاةً من البلاء و العناء

وَلَوْ قَرَّبُوا مِنْ حَانِهَا مُقْعَدًا مَشَى • وَيَنْطِقُ مِنْ ذِكْرَى مَذَاقِهَا الْبُكْمُ

اللغات تقريب بر شيى بر شيئه قريب قلمق تعديه‌سى
من ايله‌يه حانك معناسى مرور ايتدى مقعدا

اقعاددن اسم مفعول وزننده اوزره اياقدن اوزره
فالمقعفه قادر اولميان كوتروم ديرلر يقال المقعد
هو العاجز عن المشى لداءٍ فى بطنه مشى يورمك
نطق تكلم ايلمك ذكرى وذكر ياد ايلمك مذاق ومذاقه
بمعنى الذوقدر يقال ذقت الشئ ذوقاً ومذاقاً ومذاقةً
بمعنى ذوقاً البكم ابكمك جمعيدر دلسز ديرلر الاعراب
ضمير حانها ومذاقتها مدامه يه راجعدر مقعداً
مفعوليدر قربونك مشى نك ضمير مستترى مقعده
راجعدر وجوابيدر لوبنه من ذكره ده من تعليل
ايچوندر كما فى قول امرئ القيس وذلك من بناءٍ
جاءنى اى لاجل بناءٍ جاءنى وذكرى مضافدر مذاقه
البكم فاعليدر ينطق نك وينطق معطوفدر مشى
اوزره المعنى اكر نديمان محفل انس بركتورمى
اول مدامه نك ميخانه سنه قريب قيلالردى اول
مقعد يورويكى وبيزبان اولان اول باده نك ذوقنك

یادندن

يادندن نطق ايليكى مثنوى زان مى كان مى چو
نوشيده شود آب نطق از كنك جوشيده شود
طفل نوزاده بود حبر وفصيح حكمت بالغ نخواند چون
مسيح ان مى كه يافت زان مى خوش نبى صد
غزل آموخت داود نبى التحقيق جان مدامه دن
مراد اوليا واصفيا اوله و مقعددن مراد سير الى
اللهده عاجز و وامانده اولان اهل غفلت اوله
وابكمدن مراد معارف الهيه دن لسانى اولميان
بى زبان اوله پس تقدير كلام بو دركه اكر اول مدامهٔ
الهيه يه جام اولان كاملان عارفانك صحبتلرينه
بو طريق حقده و سير وجود مطلقده مقعد و واماندهٔ
اولان كمسه لى نديمان مجلس محبت قريب ايلسه
لردى اول سير الى اللهده عاجز اولان كوتروم
نك يوايليكى و معارف و حقايق الهيه دن ابكم اولنلرك
لسانندن ينابيع حكم جريان ايليوب اسرار لدنيه دن

کفت وکو قلیدی بیت زمن ای دوست این
بندم تو بذیرد بر وقتك صاحب دولتی کیر
که قطره تا صدف راد زنیابد نکردد کوهر وروشن
نتابد اساس کار وفتی محکم افتاد که مومنی را
حضر میکرد استاد قال ولو عبقت فی الشرق انفاس طیبها
وفی الغرب مزکوم لعاد له الشم عبق به الطیب بالکسر
لزق بالتحریك وعباقیة ثمانیة یعنی طیب کابابشدی
واولشدی دیمکدر شرق ومشرق مطلع شمسك
اسملریدر نته کم غرب ومغرب اسملریدر محل
غروبك انفاس نفسك جمعیدر طیب مایتطیب به
درلر مزکوم من له الزکام دیرلر داء معروفدر
شم ادراك روایح ایتمکه دیرلر الاعراب عبقت
فاعلی انفاسدر که مضافدر طیبه وطیبه نك ضمیری
مدامیه راجعدر الشم عادتك فاعلیدر له ده
ضمیر مزکومه عایددر المعنی اکر اول مدامه نك

انفاس

انفاس طیبی مشرقده فایحه اولوب معطر اولیدی
وحال بوکه مغربده بر مزکوم اولیدی اول مذکومه
قوت شامه عودت ایدوب مشامی روایح الهیه نك
استنشامنه قادر اولیدی التحقیق شرقدن مراد
ارواح انبیا واولیا اوله که هر بری مطلع شمس
ذات ومشرق نیر صفات الهیه در وغربدن مراد
ابدان عنصری افراد واشخاص انسانی اوله ومزکومدن
مراد قوت شامهٔ روحانیه سی استنشام روایح
سبحانیه قادر اولمین فسرده کان اوله تقدیر کلام
بو اوله که اکر اول مدامهٔ الهیه نك نفحات طیبه
وانفاس نفیسه سی مشارق ارواح انبیا ومطالع
قلوب اولیاده فایحه ومعطر اولسه وحال بوکه
مغارب ابدان عنصری وافراد واشخاص بشریده
برودت هوای نفس وکثافت بخار طبیعتله مشام
جانی روایح سبحانیه دن محروم وبر مزکوم معنوی

بو فحوای انی لاجد نفس الرحمن من قبل الیمن یمن
قلوب انبیا و اولیادن نفس رحمانیهٔ روایح سبحانیه
استشمام ایلدیکی مثنوی رفع کن از مغز واز بینی
زکام ۰ تاکه ریح الله درآید در مشام قال
ولو خضبت من کاسها کف لامس لما ضل فی لیل وفی یده نجم
اللغات الخضاب ما یخضب به من الحناء وغیره
یعنی بویایه دیرلردن اولورسه اولسون لغت
کاس مرور ایتدی کف طرف یده دیرلر کما قال
الواحدی قیل لطرف الید کف لانها یکف بها
عن سائر البدن اللمس لصوق باحساس یعنی یاپشمق
دریدله ضلالت خلاف هدایتدر نته کم ضل
عن الطریق دیرلر ای ذهب الی غیره دیکمدر یده
تا اموزدن رؤس اصابعه کلنجه یه دک خارجه
معروف نک اسمیدر الاعراب خضبت علی بناء
المجهولدر کلمهٔ من ابتدا ایچوندر کاسها ده ضمیر

مدامیه

مدامیه راجعدر کف قائم مقام فاعلیدر خضبتک
مضاف در لامس لما ضل ده ما نافیه در لا زایددر
ولو نک جوابی اولمغه علامتدر ضل نک فاعلی ضمیر
مستتردر که لامسه راجعدر لیلک تنکیری
عموم افاده ایدر و فی یده ده واو حالیه در ضمیر
ضل نک فاعلی اولان لامسه راجعدر نجمک تعریفی
عهد ایچوندر و معهود بوراده بدردر و بدردن
مراد کاسدر کامر وجه التشبیه المعنی اکر اول
مدامه نک کاسندن اکا لامس اولان کمسنه نک
الی مخضب و منصبغ اولیدی لیالی مظلمه دن هیچ
بر کیجه ده اول لامس کمراه اولمیدی و حال بو که
انک یدنده نجم واردر پس نیجه کمراه اولور ۰
التحقیق خضابدن مراد اول کاسک اشعه سندن
لف لامسه واقع اولان پرتودر علی وجه
الاستعاره و کاسدن مراد قلب محمد و روح احمدی

اوله کما مرّ فی السابق ویاخود مطلقا قلوب کملین
اوله وکف لامس طالب وسالك اولنلرین عقلندن
ویا روحندن استعاره اوله تقدیر کلام اکر اول
شراب محبت ذاتیه نك کاسنك اشعه وانوارندن
اول کاسه لامس وملتمس اولان طالبك دست
عقلی وروحی منصبغ منور اولیدی لیالی ظلمانی
جسمانیدن هرنه ظلمتده اولورسه کمراه اولمیدی
وحال آنکه انك ید روحنده شراب محبتك ماه وش
کاس منیرا اوله پس بو تقدیرجه کمراه اولماموق
بطر الاولی اولور بلکه انك قلبی کاسنك نورندن
بی نور اولنلر بله یولن کورر ومرادین بولور بیت
هرکس که ندید دست جام می ناب ٭ کردد کفش
از عکس می ناب خضاب ٭ در ظلمت شب کم نکند
راه صواب ٭ بنهاده بکف مشعلهٔ عالم تاب ٭ قال
ولو جُلِیَتْ سِرًّا عَلَی اَکْمَهٍ غَدَا ٭ بَصِیرًا وَمِنْ رَاوُوقِهَا یَسْمَعُ الصُّمّ

اللغات

اللغات جُلِیَتْ علی البناء للمفعول ای اظهرت وکشفت
الستر نقیض الجهر واکمه انادن اعما طوغن غدا
غدوندر وقت غدوده کتمکه دیرلر نته کم غدا زید
ای ذهب فی الغدو یمکدر اندنصکره عام اولدی
وصار معناسنده ده استعمال ایدرلر الراووق
للصفات یعنی سوزکی وصافی ایده جك آلته دیرلر
نته کم راق الشراب یروق روقا دیرلر ای صفا دیمك
اولور صمّ اصمك جمعیدر الاعراب جلیت
ضمیری مدامیه عاید در سرّا منصوبدر حالیت
اوزره علی اکمه متعلقدر جلیته غدا جوابدر
لوك بصیرا حالیت اوزره منصوبدر راووقها
ضمیر مدامیه راجعدر المعنی اکر اول مدامه
الهی ظاهر وکشف اولنسیدی اغباردن مستور
اولدوغی حالده براعمای مادرزاد ٭ بصیر اولیدی
ویاخود معنا بصیر اولدیغی حالده کیدیدی واول

مدامه نك عند تضغينها سوزكوسندن حاصل
وحادث اولان صوتدن صمم صاحبلرينك كوشى
اشيدوب علت صمم انلردن اول صدانك خاصه
سيله زايل اوليدى التحقيق راوو قدن مراد عشاق
الهيه نك وجودلرى اوله كه شراب محبت الهيه يه
كدورات تعلقات كونيه دن وغبار شركت اغيار
وماسوادن پالوده ايدبجلردر پس تأويل بو اولوركه
اكر شراب محبت ذاتى من بعد مشاهده حقله
دلشاد اولمين بركور مادرزادك باطنه حقية
جلوه قلنسه وسراً كشف اولنسه ابدى انك
ديده شهودى كشاده اولوب جمال حقى هر آينه
آينه خلقيه ده بينا اولوب شهود وحدت مطلقه
توانا اوليدى واول شرابك مصفاتندن حاصل
اولان صيت وصدا سندن وسوزكوسندن
حادث اولان صوت نداسندن كر اصلى واصم

جبلينك

جبلينك كوسى شنوا اوليدى ودخى فبى يسمع
وبى يبصر اسرارنى بوليدى بيت چون مى
صفت جلوه نماى يابد ▪ صد ديده كور روشنائى
يابد ور زانكه رسد صداى پالودن او در
كوش كر از كرى رهاى يابد وقال قدس سره
وَلَوْ اَنَّ رَكْبًا يَمَّمُوا تُرْبَ اَرْضِهَا وَفِى اَكْرُبِ مَلْسُوعٍ لَمَاضَرَّهُ السَّمُّ
اللغات الركب اصحاب الابل فى السفر دون الدواب
ركب اصحاب ابله ديرلر سفرده ▪ دواب صاحبلرنه
ديمزلر اون كسيه واوندن زياده يه اطلاق اولنور
يممته تيمما اى قصدته اومنه التيمم ترب خاكه
ديرلر ملسوع اسم مفعولدر لسعت الحية ديرلر
يقين مار وعقرب بركسه يى صوقسه ضرت ضد نفع
سم فتحله ده زهيره ديرلر الاعراب لوحرف
شرط ان حرفدر حروف مشتبهه بالفعلدن اسمى
ركبا خبرى تيمموا ارضهاده ضمير مدامه يه راجعدر

السّم فاعلیدر ضرّتك المعنى اكر برالآى شتر
سواران و قافله وكاربان اول مدامه نك زمینی
خاكنك زیارتنه قصد ایلسلردی و حال بوكه
ایچلرنده بر مار كزیده اولسیدی اول ملسوعه
زهر ضرر ایتمیدی التحقیق مراد ناظم الله اعلم
بواوله كه جماعت اهل سلوكدن بر نیجه طایفهٔ
عالیمقدار اشتران شوقه سوار اولوب اول مدامهٔ
الهیّه نك منبت و مغرسی بته جك بر اولان قلوب
اولانك خاك جسمانیلرینك زیارتنه قصد ایلسلردی
وحال بوكه انلرین مابیننده مار نفس اماره یه
كزیده و زهر حبّ افعیٔ دنیای چشیده بر ملسوع
اولسیدی اول عزیزن خاك وجودی بركاتندن
وبو طایفهٔ اهل شوقه و سلوكه موافقت ایتمسیله
اول مار كزیده و زهر چشیده دنیایه سم هلاهل
حب دنیا ضرر ایتمیدی زیرا كه اول مظهر محبتك

خاك

خاك وجودی تریاق اكبر و انك مریدان و زایرا
ننك مصاحبتی كبریت احمردر بیت قومی كه
حق است قبله همت شان ▪ تا سرداری سر مكش
از خدمتشان • آن را كه چشید زهر آفات زدهر
• خاصیت تریاك دهد صحبت شان وقالك
وَلَوْ رَسَمَ الرَّاقِي حُرُوفَ اسْمِهَا عَلَى جَبِينِ مُصَابٍ جُنَّ اَبْرَاهُ الرَّسْمُ
اللّقات رسم اثره دیرلر كما ان رسم الدّار ماكان
من اثارها لاصقاً بالارض راقی ایكنجی بابدن
افسون ایدیجی یه دیرلر رقاه رقیةً دیرلر افسون
ایلدی انمكله دیمك اولور و حضرت ناظم ولو رقم
الرّاقی دیمدی رسم دیدی معهذا راقمنك راقی
لفظنه مناسبتی رسمدن زیاده ایدی پس نكته
بودركه رقم رسمدن اگرچه اقوی در لكن اثرین
مع ضعفه راقیه اسنادی جایز اولیجق رقمك
اسنادی بطریق الاولی ولو ربدون العكس وكذلك

اسمها دیمدی حروف اسمها دیدی رعایة لتلك
النکتة فافهم جبین آلنه دیرلر مصاب من اصابه
مصیبة رسیده دیرلر جُنّ لضمّ الجیم والتشدید
علی بناء المفعول یقال جنّ الرجل جنونا فهو مجنون
ابراءه ای یجعل بریئاً ذلك المصاب من الجنون
ذلك الرسم الاعراب رسم نك فاعلی راقی در
حروف مفعولیدر مضافدر اسم اسمك ضمیری
مدامیه عایددر جنّ محلاً مجرور صفتیدر مصابك
ابراء نك فاعلی رسم در ضمیری مصابه راجعدر
وجملهٔ ابرأه جوابدر لوین الرسمنك تعریفی عهد
ایچوندر المعنی اگر رسم ونقش ایلسه بر
افسونکر کمسه اول مدامهٔ الهیه نك اسمنك
حرفلرینی بو مصیبت رسیده مجنونك جبیننه
ذلك المصاب اول جنون دن بری قلیدی التحقیق
مراد ناظم الله اعلم بو اوله که اگر عارفان اسرار وحدت

وشاربان

وشاربان بادهٔ محبت که افسونکران مجنونان نفس
هوا ورقیه خوانان مصروعان محبت دنیادررلر
شراب محبت ذاتیه نك سمات وعلاماتنی قلم نصیحت
وارشادله جبین باطنلری وصحیفهٔ خاطرلری
اوزره نقش ایلسه لردی اول جنونك آفتندن
آنلری صحیفهٔ خاطرلرنده اولان نقش جبیه دن
بری ومصون قلوب واول صرعك غوایلندن
محفوظ ومأمون قلیدی بیت زان می درکش که
طبع خندان کردد • تمییز دخرد هزار چندان کردد
• برجبهه دیوانه زنامش حرفی • کز نقش کنی
زهوشمندان کردد قد وفوقَ لواءِ الجیشِ لو رقمَ اسمها
لَاَسکَرَ مَن تحتَ اللوا ذلك الرقمُ اللغات الفوق ضدّ
التحت اللوا بالمدّ واحد الالویة یعنی سنجق الجیش
الجند یسیرون الحرب جاشت القدر دیرلر قزغن
چولمك غلیان ایلسه کذلك عسکر دخی بر برینه

قیلنشدر وغزا ایچون جیش دیرلر کما قال شمس الائمه
السرخسی فی سیر الکبیر سمی الجیش جیشا لانه
یجیش بعضهم فی بعض لکثرة عددهم الرقم یازمق
کتابت فی کما یقال الرقم والترقیم تعجیم الکتاب ونقطه
وتبیین حروفه الاعراب فوق ظرفیت اوزره
منصوب مضافدر لوایه ولوادخی جیشه رقم علی
بناء المفعول اسمها قایم مقام فاعل ضمیری مداسیه
راجع لاسکر جوابیدر لولک من موصول مفعولیدر
اسکرنک ذلک الرقم فاعلیدر اسکرنک المعنی
اکر لول شراب محبت ذاتیه نک اسمی بر الای عساکر
بیشمارک لواسی اوزره نقش وتحریر اولنسه اول
لوایه تابع اولان کمسه لری اول نقش واول رقم
مست ایلیه‌یدی حضرت ناظمک تحت اللوا قولی کنایه‌در
اول لوایه تابع اولمقلقدن زیرا بر شیئک تحتنده
دیمک لک اکا تابع دردیمدن کنایه‌در پس ای

الذهن یتبعون ذلک اللوا تقدیرنده اولور التحقیق
قابلدر که جیشدن مراد کروه مریدان و زمرهٔ
انبوه مستفیدان اوله ولوای جیشدن مراد
مرشد کاملدر و مربی واصل اوله که علو مقام
علوم و معارفده اول طایفه میانده کلواء الجیش
اشتهار تمام صاحبیدر پس تقدیر کلام بو اولور که
اکر کاتب حقیقی جیش مریدان و مسترشدانک
لواسی مثابه‌سنده اولان مرشد کاملک جهت
روحانیتنه که جهت جسمانیتنه فوقیتی مقرردر
اول شراب محبت ذاتیه نک سمات وصفاتنی تجلی
ذاتیه سیله نقش و رقم قلسیدی انک تحت ارادت
و ظل حمایتنده اولان مریدلرینی و ربقهٔ رقیتنده
و علاقهٔ خدمتنده اولان مستفیدلرینی اول
شرابک اسمنک وصفات و رسمنک نقشی مست
و سرخوش ایلیه‌یدی بیت از باده طلب کم کرنهی

برکف شاه • یک ساغر از ان ز سرنهد افسر جاه
ور بر علم جیش نکاری ناسش • در سایهٔ آن مست
شود جمله سپاه • قال • تَهَذَّبُ اَخلَاقُ النَّدَامَى فَيَهْتَدِى
بِهَا لِطَرِيقِ العَزْمِ مَنْ لَا لَهُ العَزْمُ **اللغات** التهذیب
کالتنقیه و اخلاقی تهذیب قبیحه اولان خویلری
حسنه یه تبدیل ایدوب ذمیمه سنی حمیده قلمقدر
اخلاق خلقک جمعیدر خلق سجیه یه دیرلر پس
خلق عبارتدر نفسده راسخه اولان شول هیئتدن
که افعال حسنه نک و یاخود افعال سیئه نک
صدورینه مبداء اوله ندامی ندمانک جمعیدر
و قدمر تفسیره وکذا مر تفسیر الاهتداء تعدیه سی
بو محلده لام ایله در العزم القصد **الاعراب**
تهذب نک فاعلی ضمیری مدامیه راجعدر اخلاق
مفعولیدر و مضافدر ندامایه فیهتدی ده فا تفریع
ایچون بها ده با سببیه ضمیر تهذیبک فاعلی اولان
مدامیه

مدامیه عایددر من فاعلیدر یهتدینک لا له ای
لیس له ضمیر من نه عایددر **المعنی** اول مدامه
الهی و شراب محبت ربانی اخلاق ردیه دن ندماو
محبان تطهیر و تهذیب ایلر پس بول بولور و مهتدی
اول مدامه سببیله طریق عزم صحیحه شول کمسنه که
انکچون عزم یوغیدی **التحقیق** التهذیب عند الصوفیه
تجرید العزم الی الله بقوة المحبة حتی یبقی العزم
صافیاً عن جمیع الکدورات والعلل وتهذیب الاخلاق
تطهیرها عن الرذایل وتحسینها بالخصایل پس
افعال ردیه نک ازاله سی نه علاج و اخلاق مرضیه نک
وصولنه منهاج محبت الهی و مودت ربانیدر که طبیب
امراض قلوب و مزیل خلق معیوبدر **بیت**
شاد باش ای عشق خوش سودای ما • ای طبیب
جمله علتهای ما • ای دوای نخوت ناموس ما •
ای تو افلاطون و جالینوس ما • هر کرا جامه ز عشق

چاك شده او ز حرص و جمله عیبی پاك شده
وهم چنین مقعدان دوا ماندکان طریقت و شریعته
دست و پا و بطالان حضیض کسالت و بطالته مضیق
غفلت وجهالتدن نجات ورها عشق سبحانیدر
دل مرده حیات جاودان وجماد افسرده یه حرکت
وجولان ویریجیدر بیت عشق جان طور آمد
عاشقا طور مست وخر موسی صعقاً قال
وَیَکْرُمُ مَنْ لَا یَعْرِفُ الْجُودَ کَفُّهُ وَیَحْلُمُ عِنْدَ الْغَیْظِ مَنْ لَا لَهُ الْحِلْمُ
اللغات الکرم نقیض اللوم لوم خصال منکره یه
دیرلر نته کیم امام مرزوقی شرح حماسه ده بیوررلر
الخصال المنکرة اذا اجتمعت سمیت لوماً جود
اولکی بابدن بذل مال ایلمکه دیرلر نته کیم امام راغب
ذریعه ده بیوررلر الجود بذل المقتنی و بقابله البخل
وعدم عرفان جود زیاده بخلدن کنایه در وکفه
اسنادی مظهر بذل اولدوغی اعتباریله در حلم اناة

وبردبارلکه

وبردبارلکه غیظ من باب باغ حشم وغضب
الاعراب یکرم نك فاعلی من لا یعرف ده کی من در
یعرف نك فاعلی کفه در ضمیر منه عایددر ویحلم
نك فاعلی ثانیجی من در المعنی وکریم اولور روشراب
الهی سببیله شول کمسه که بخیلدر والی جود و سخا
بلمز و حلیم اولور عند الغضب شول کمسه که انکچون
حلم یوغیدی پس بونلردخی خواص واثار شراب الهی
درکه شاربنی حرص و بخل و خشم و غضب وسایر
اخلاق ردیه افعال ذمیمه دن پاك وطاهر ایلیوب
حرص یرینه قناعت و بخل محلنه جود و سخاوت
وغیظ و غضب محلنه حلم اناة اعطا ایلر بیت
سبحل که شب و روز در اندوزد از جودت می
جود وکرم آموزد وانراکه نشست زآب محی آتش
خشمش کی نایره ظلم وستم بفروزد قال
وَلَوْ نَالَ قَدَمُ الْقَوْمِ لَئِمٌ قِدَامُهَا لَاکْتَسَبَهُ مَعْنَی شَمَائِلِهَا اللُّئْمُ

اللغات نیل خیره اصابت ایلمکه دیرلر کما یقال نال
خیراً ینال نیلاً ای اصاب واصل نیل ینیل ایدی
مثل تعب یتعب وقیل النیل هو الوصول الی النفع
واذا اطلق وان قید یقع علی الضرر لان اصله
الموصول الی الشیٔ قدم یورغون ثقیل کسنه یه دیرلر
یقال رجل قدم ای عیّ ثقیل الفِدام بکسر الفاء ابریق
ایچنده کی صویی صافی ایتمک ایچون ابریق وبردق
اغزنه قودقلری سوزکی کما یقال مایوضع فی فم
الابریق لیصفی به ما فیه والفدام بفتح الفا والتشدید
مثله قوم مفرد اللفظ مجموع المعنی در جماعت رجالک
اسمیدر اللثم القبله یعنی بوس ایتمکه دیرلر یقال
لثمت فاها بالکسر اذا اقبلها فتحله ده جایزدر کسب
جمع وتحصیله دیرلر شمال خلقه دیرلر الاعراب
قدم نالهنک فاعلیدر ولثم مفعولیدر ویجوز
بالعکس ایضاً لثم ده مضافدر قدامهایه ضمیر مدامیه

راجعدر

راجعدر لا کسبه جوابیدر لولک ضمیر قدم قوامه
راجعدر اللثم فاعلیدر اکسبه نک المعنی اگر
بر قومک ثقیل ونادانی وابله وکرانجانی اول
مدامه نک ابریقنک اغزنه قودقلری سوزکو
سنک بوس ایتمه سنه نائل وواصل اولسیدی
اول کرانجانه ذلک اللثم تحصیل ایتدوریدی اول
مدامه نک اوصاف حمیده واخلاق پسندیده سنک
معناسنی التحقیق الله اعلم قدم قومدن مراد
کرانجانان طریقت ووامانده گان شریعتدرلر
وقدام مدامه دن مراد شول کامل ومکمّلک وجو
دیدرکه سرپوش خم وحدت ومضات ابریق
محبت احدیتدرکه تمییز وتصفیه ایدیجیدر لایق
ونالایق ودرد وصافی وحق وناحقی پس حاصل
کلام وزبدهٔ مرام بو اولورکه اگر بر مرید قصیر
الفهم وکرانجان وبر مستفید غالب الوهم

وبی درمان که چاشنیء محبت الهیه دن ذوق ولذتی
ولذت معرفتی طویمامش اول شراب محبتك سوزکی
مشابه سنده اول بر عارف کاملك وشیخ واصلك
شرف پاپوسنه نائل اولمسیکه هرآینه اول کامل
واول عاجز وغافله یمن خدمت وبرکت صحبتیله
کسب ایتدریدی محبت الهیه دن حاصل اولان
اخلاق حمیده وافعال پسندیده یی که خصایل
انبیا وشمائل اولیادر **مثنوی** تا رخندان باغ را
خندان کند. صحبت مردانت از مردان کند.
همنشین مقبلان چون کیمیاست. وچون نظرشان
کیمیایی خود کجاست. هرکه خواهد همنشین با خدا
کو نشیند در حضور اولیا. ار حضور واولیاکر
بکسلی. تو هلاکی زانکه جزوی بی کلی قال
یَقُولُونَ لِی صِفْهَا وَاَنْتَ بِوَصْفِهَا خَبِیرًا اَجَلْ عِنْدِی بِاَوْصَافِهَا عِلْمٌ
اللغات والمراد من الوصف ما یقوم بالمدامة
من

من المحاسن پس بو محله کلنجه یه دك ذکر اولنان
آثار وخواصی ایدی پس بو ذکر اولنان اوصافدر
الخبیر العالم معناسنه اَجَلْ سکون لام ایله حرف
جوابدر نعم کبی مخبره تصدیقا اعلام ایچون اولور
پس اگر جمله استفهامیه واکر غیر استفهامیه
هر قنغی اولورسه صکره واقع اولوب جواب اولور
مثلا قام زیدٌ واقام زید واضرب زیدٌ عمراً بونلره
اجل دیو جواب ویررسن اخفش دیر که اجل
نعم دن احسندر تصدیقا یلکده ونعم اجلدن
احسندر استفهامیه ده واذا قال اتذهب قلت
نعم وکان احسن من اجل پس بو محلده تصدیق
ایچوندر کقوله انت بوصفها خبیرا نیچون اجل
ایله جواب بیوردیلر **اعراب** ضمیر یقولون
طالبان اوصاف شراب محبت الهیه یه عایددر
صفها مقول قولدر ضمیر مدامیه راجعدر وانت

بوصفها خبير جمله حاليه در كه تعليل مقامنده
قايمدر انت مبتدا خبير خبريدر عندي خبر علم
مؤخر مبتدادر فتقدير الكلام يطلبون طلاب
اوصاف المدامة متى يقولون لي قد شرحت
ايها الناظم خواصها واثارها في الابيات السابقة
فليقل يعنا بعض اوصافها المخصوصة حتى نعرفها
باوصافها الحميدة والحال انت بوصفها عالم
فقلت اجل عندي باوصاف تلك المدامة علم
دقيق وشر رقيق فهم من اوصافها من فهم وجهل
من جهل فذكر اوصافها في هذا البيت ٭ وقال

صَفَاءٌ وَلَا مَاءٌ وَلُطْفٌ وَلَا هَوَى ٭ وَنُورٌ وَلَا نَارٌ وَرُوحٌ وَلَا جِسْمُ

اللغات جمله سی معروفدر پس الاعراب صفاء
مبتداء محذوفك خبريدر اي صفاء تقديرنه
لا ماء م واخوانده اولان لا لر ليس معناسنه
اولان لالردر وخبرلري محذوفدر فتقدير

الكلام

الكلام تلك المدامة صفاء وليس له ما معها و
لطف ولا هواء معها او هناك يعني لايكون ذلك
الصفاء صفاء ماء وذلك اللطف لطف هواء وكذلك
هي نور وليس معها او هناك يعني لايكون ذلك
النور كنور النار لانها لايحترق كاحراق النار
بل شانها افاضة الوجود وانارة الوجوه وعمارة
القلوب بالعلم والمعرفة وكذلك هي روح مجردة فلا
يكون معها جسم يعني لاحظ لها من الكثافة المعنى
بكا شراب الهيه نك اوصافنه طالب اولنلر ديرلرله
اول مدامه ذاتيه يي وصف ايله زيرا حال بوكه
سن انك وصفنه عالمسن بلي بنم قتمده انك
اوصاف حميده سنه علم واردر اول مدامه نك
صفتي بودركه اول مدامه محضا صفادر اما صفوتي
صفاء ماء كبي دكلدر غبار ايله كدورتكير اوله وعين
لطافتدر اما لطافتي لطافت هوكبي بخاردن

كثافت پذیر اولمز وکذلك بر نور بر جیوردرکه
نور نار کبی ظلمات دخانله آمیزش قلمز وبر روح
بر فتوحدرکه تعلّق اجسامله آلایش بولمز التحقیق
معرفت حقایق مجرّده وبسیطه من حیث تجرّدها
وبساطتها خدادن واذن خدا الاحق اولان انبیا
واولیادن غیریه متعذّردر الّا باتصاف الحقایق
بالاوصاف وباعتبار ارتفاع الموانع الحایلة بین
المدرك ومدركاته فاذا کان کذلك حقایق مجرّده نك
من حیث التجرّد البساط معرفتی متعسّر اولوب
ومن حیث الاتصاف بالعوارض والصفات ممکن
ومیسر اولدوغیچون شیخ ناظم حضرتلری قدّس
سرّه مریدان ومستفیدان السنه سندن وانت
بوصفها خبیرّ دیوب وانت بها خبیر بیورمدیلر زیرا
بونلرین بصر بصیرتلرندن دخی نسب کونیه وصفات
یقینیّه بالکلیّه مرتفع اولوب حقایق مجرّده نك

معرفت وادراکنه یول بولمدیلر ایچون انلره بلا
اوصاف اولان ادراکی متعسّر اولدی امّا اول
عارف کاملك کم دیدهٔ شهودندن حجاب کونیه
مرتفع اولمشدر ودخی وبی یسمع وبی یبصر فحواسنجه
قرب نوافلی بولمشدر ویاخود مقام قرب فرایض
بر مصداق ما رمیت اذ رمیت وبر مغزای انّ الله
قال علی لسان عبده سمع الله لمن حمده وکندویه
مقام قلمشدر انلره بو حقایق مجرّده نك بلا عوارض
ولا اوصاف معرفت وادراکی متعذّردکلدر پس
حضرت ناظمك اجل عندی باوصافها علم بیوردقلری
سائل اولان مریدلرك مرتبه سنه وسؤالنه مناسب
ومطابق اولدوغی اجلدندر والّا بر بنده نك که
جناب حق عزّه شانه قرب نوافلده آلت وادراکی
اوله وبالعکس قرب فرایضده بنده اکا آلت اوله
ادراك حقایق مجرّده آنلره ممتنع اولمز بلکه مشیته

متعلق اولور ودخی حضرت ناظمك اجل عند باوصافها
علم قولنده اشارت وار دُرشول حقایق اشیایه
ومعارف خدایه واصل اولان مرشدلره كم وامّا
السّایل فلا تنهر وامّا بنعمة ربّك فحدّث فحواسنجه
مستفید ومستحق اولنلردن علمی دریغ ایلیه لر
اكر لا یعطوا الحكمة الی اهلها فتظلموها مقتضاسنجه
نا اهلدن حذر ایلمك كرك امّا ولا تمنعوها عن اهلها
مغزاسنجه اهله نظر قلمق كرك انكچون حضرت ناظم
نا اهله اعتراف ایلیوب بعض اوصاف ومحاسننه
كلموا النّاس علی قدر عقولهم فحواسنجه شروع
ایلیوب بیوررلر قال محاسن تهدی الواصفین لوصفها
فیحسن فیها منهم النّثر والنّظم محاسن حسنك جمعیدر
علی غیر القیاس وحسن قبحك ضدّیدر الهدایة
الدّلالة باللطف هداه الطریق وهداه له وهداه
الیه كلّها بمعنی واحد یعنی لطفله یول كوستردی دلالت

ایلدی

ایلدی نثرله نظم كلامدن ایكی صنفدر قال الرّاغب
لتألیف الكلام اربع مراتب الاولی ضم حروف
التّهجی بعضها حتی یتركّب منها الجمل المفیدة وهی النوع
الّذی یداول النّاس ومخاطباتهم وقضاء حوایجهم
یقال المنثور من كلامهم والثّانی ان یضمّ بعض ذلك
الی بعض فیماله مبادی ومقاطع ومداخل ومخارج
ویقال المنظوم والثّالث ان یجعل فی اواخر الكلام
مع ذلك وزن مخصوص ویقال له الشّعر الاعراب
محاسن مبداء محذوفك خبریدر تقدیری لها محاسن
تهدینك فاعلی تحتنده اولان ضمیر مستتردركه
محاسنه عایددر لوصفها ده وفیها ده ضمیرلر مدامیه
راجعدر بعضیلر محاسنه راجعدر دیمشلر امّا
اولكی اولیدر فیحسن ده فا تعریفیّه در منهم ده ضمیر
جمع واصفینه راجعدر النّثر فاعلیدر یحسننك
والنّظم اكا معطوفدر المعنی اول مدامه ایچون

ایچون شول محاسن اوصاف ومکارم خواص واثار
واردرکه واصف اولان عارفلری ومادح اولان
واقفلری هدایت ودلالت ایلر اول مدامه نڭ حقیقت
وصفنه پس اول مدامه نڭ شاننده واوصاف بی
پایاننده اول واصفلردن کلمات منثوره نڭ صدوری
مستحسن وخوب وقصاید وغزلیات منظومه نڭ
ظهوری مندوب ومرغوب اولور والله اعلم بالصواب

قال قدس سره فال — ویطرب من لم یدرها عند ذکرها
کمشتاق نعم کلما ذکرت نعم

اللغات طرب تحریك ایله
بر خفتدرکه انسانه عارض اولور شدة سروردن
ویا شدة حزندن اما اکثر شدة سرور معناسنه
استعمال ایدرلر یا بی علم بعلم دروا وجنی دن دخی
جایزدر کما قال فی الصحاح الطرب خفة یصیب
الانسان من شدة حزن او سرور وغلب استعماله
فی الثانی وهو المراد هنا الدرایه العلم والشوق

ولا

والاشتیاق نزاع النفس الی الشیء منلا جامی
دیرکه نُعم بضم النون برامرءة نڭ اسمیدر کذا
فی الصحاح لکن صحاحده بوقدر اما بوده صحیح اولود
نعم فتح نون ایله دیرلر خاصة بخلاف الانعام زیرا
انعام انواع مواشیه اطلاق اولنور پس نعم مذکر
ومؤنث اولور کما ثبت فی درة الغواص للحریری
قال فیه النعم بالفتح الابل خاصةً بخلاف الانعام
فانها الانواع المواشی ثم انه قد یذکر ویؤنث الاعراب
ویطرب معطوفدر تاو یکرم اوزره قوله یقولون
ودخی وما یتعلق به بوارایه کلنجه جملهٔ معترضه
اولور بین المعطوف والمعطوف علیه والاعتراض
علی ما ذکره الفاضل التفتازانی فی شرح الکشاف
هو ان تؤتی فی اثناء الکلام او بین کلامین متصلین
معنی بجملة او اکثر لا محل لها من الاعراب لنکتة
من فاعلیدر یطرب نڭ ضمیر مؤنثلری ایکی موضعده

بله مدامیه عایددر ذکرت علی بناء المفعول در نعم
قائمقام فاعلیدر المعنی طرب ایلرو بیقرار اولور
شول کمسه که اول مدامه یی بیلمدی وچاشنیسنی
طویمدی انك ذکری قتنده یا کندی ذکر ایلدوکی
وقتده اولسون ویاخود غیریلرك ذکر ایلدوکی
وقتده اولسون شول عاشق ومشتاق کبی طرب
ایلرکه هر یار معشوقه سی اولان نعم ذکر اولنسه طرب
ایلردی پس عند ذکرتلك المدامة سامعین دخی
بویله طرب ایدرلر واکر نغمدن مراد ایل اولورسه
ینه مثال بودر فافهم اما کسر نونله نعمتك جمعی اولسه
وبینه معنایه خلل کلمز والله اعلم وقال قدس
وقالوا شربت الاثم کلا وانما شربت التی فی ترکها عندی الاثم
اللغات اثم کناهه دیرلر بوراده خمر مراددر زیرا
خمره دخی اسم اطلاق اولنور اثمه سبب اولدوغی
اعتباریله کما قال الشاعر شربت الاثم حتی ضل عقلی

عندی

عندی بوراده فی معتقدی ومذهبی معناسنه در
کما یقال هذا عند ابی حنیفه کذا وهذا عند الشافعی
کذا ای فی معتقدهما ومذهبهما الاعراب شربت
علی بناء المخاطب الاثم مفعولیدر بوجمله مقول قوله
کلا حرف ردع درکه انلرك شربت الاثم دیدکلرینی
دفعدر انماده معنای استثنا واردر تقدیرده ای
حاشا وکلا الا شربت الخمر التی فی ترك شربها
الاثم والخطاء پس ترکها ضمیری موصوف محذوف
که خمردر اکا راجع اولوب مضاف مقدر اولورکه
شربدر المعنی فهم معانیدن قاصرلر ولباس
مجازده ادراك حقایقدن بیخبرلر بوموصوف
اولان شرابی می صوری وباده انکوری توهم ایدوب
دیدیلرکه صدر قصیده ده شربنا دبو انك شربنه
اقرار ایلدك ودخی سایر ابیاتده انك خواص اثارندن
که اخبار قلدك اول اثمی وخطای مستلزم اولان

خمردر کہ سن آنی ایچدین پس آنك نتیجه ضلال وشقادی
مستحق عذاب ونکالدر پس حضرت ناظم انلری ردع
ومنع ایلیوب بیوررلر کہ حاشا وکلا بن اول خمر سودی
وبادۂ انکوریدن ایچدم بلکه شول شراب طهوردن
ایچدم کہ اول ایچدوکم خمرین شربنی ترك ایلمکدہ بنم
مذهبمدہ اثم واردر وانك شربندن محروم اولان
مشرب توحیددن دور وجناب حقدن مهجوردر

بیت جز دره عشق رنج بردن کنہ نیست •
جز شارع میخانه سپردن کنہ نیست • کفتی کنہ است
باده خوردن حاشا • در مذهب ما باده نخوردن
کنہ نیست وقال قدس سره • هَنِیئًا لِأَهْلِ الدَّیْرِ کَمْ سَکِرُوا بِهَا
وَمَا شَرِبُوا مِنْهَا وَلَکِنَّهُمْ هَمُّوا اللغات هنی شول طعام
هضم اولوب ساکن اوله یقال هنوء الطعام یهنو
هناة فهی یهنیٔ یعنی طعام هضم اولدی وسکدی
من باب ظرف یظرف ظرافةً وبکسر النون هنأ

یهنی

یَهْنِئُ من باب السادس دیر معبد نصاری ایدو
اصطلاحات صوفیه ده عالم انسانیدن عبارت
ایدرلر همت بالشیء هماً ای قصدت قصداً دیمك
اولور الاعراب هنیاً صفتیدر مصدر محذوفك
تقدیره ای لیشرب اهل الدیر شرباً هنیاً لهم کم
خبریه در ممیزی محذوفدر ای کم مرةٍ تقدیرنده در
بهاده ومنهاده ضمیرلر مدامیه عایددر شربونك
ضمیری ومنهانك ضمیر بارزی وهموانك ضمیری
اهل دیره راجعلردر وماشربوا ده واو حالیه در
المعنی خوشگوار اولسون بادۂ محبت ذاتیه
اصحاب عالم انسانیه وارباب جسمانیه کہ اول
مدامه ایله نیجه نیجه سرخوش اولدیلر وعقالی
عقلدن خلاص اولوب بیهوش اولدیلر وحالی
بوکہ هنوز منتهیانه وارباب کمال کبی اول مدامه‌یی
صافی وصرف کما لیله نوش قلمدیلر ولکن بو اهل

بو اهل اول مدامیه ایچون قصد و ارادت ایلر
بیت آنانکه بپای خم می مست شدند نابرده
بباده دست از دست شدند • یك جرعه نخوردند
ولیکن چو گذشت • اندیشهٔ می بر دلشان مست
شدند • قال قدس سره وعندی منها نشوة قبل نشأتی
معی ابدا تبقی وان بلی العظم اللغات نشوه بالفتح
سکره دیرلر و روحك نشاءة و نشاءة بالمد خلقه
و مخلوق اولمغه و حدث بلی الثوب یبلی بیلا دیرلر
یعنی ثوب اسکدی دیمك عظم کمکدر الاعراب
نشوه مؤخر مبتدا عندی مقدم خبر در منها ده ضمیر
مدامیه عایددر تبقی نك فاعلی تحتنده اولان ضمیردر
که نشوه یه عایددر بلی نك فاعلی عظم در المعنی
و بنم قتمده اول مدامهٔ الهیه دن مست اولمق
وجودمدن اولدر و اول نشوه ابد الاباد بنمله
باقی اولور اگرچه استخوانم اسکرسه ده بیت

برمن

برمن زود خود خودنشان نابوده • عشق تو شراب
بیخودی بیموده • زان می بشدم زبود خویش آسوده
• گر خود شود استخوان فرسوده • وقال قدس سره
علیك بها صرفا وان شئت مزجها فعدلك عن ظلم الحبیب هو الظلم
اللغات علیك بها اسماء افعالدندر ای خذ بتلك
المدامة دیمکدر صرف غیر مخلوط مزج مخلوط
وامیخته عدل بو راده عدول معناسنه در نته کم
عدل عن الطریق عدولا دیرلر یولدن دوندی دیمك
اولور و بو معنایه عن ایله تعدیه سی دلالت ایدر
زیرا قسط معناسنه اولان عدل علی ایله تعدیه
ایلر ظلم بفتح الظاء ماء الاسنان و بریقها یعنی دیش
صوینه دیرلر و دیشك صافی و براق اولمه سنه
دیرلر الاعراب صرفا حالدر خذ معناسنه اولان
علیك نك خطاب ضمیرندن ای خذ بتلك المدامة
غیر مخلوط تقدیرنه و مزجها ضمیری دخی مدامیه

عايد اولور ان حرف شرط ثبتت فعل شرط جزاء شرط
محذوف قدر قرينه نكث قيامندن اولوري فتقدير الكلام
اى ان اردت ان يخلط تلك المدامة بالماء فاخلطها
بماء اسنان الحبيب فعدلك ده فا تعليل ايچوندر
پس عدلك مبتداء هو ضمير فصلدر مبتداء ثانى ظلم
خبريدر بو جمله مبتداء اولك خبريدر وضمير فصل
زياده اتمسى حصر افاده ايدر المعنى اى شارب
بادهٔ الهى واى راغب اسرار نامتناهى اول مدامهٔ
سن صرف وخالص اولدوغى حالده اخذ ايله اگر
سن اول سن اول شرابى ابله مخلوط وممزوج
قلمق استرسن پس آنى سن محبوبك ديشى صويله
مخلوط قل زيرا سنك آب دهان محبوبدن عدول
ونكولك عين ظلم وستمدر التحقيق صرفدن مراد
محبت ذاتى وممزوجدن مراد محبت صفاتى وافعالى
اوله وزلال ودهان وبياض دندانلدن مراد ماء الحيات
علم لدن

علم لدن وظهور الذات فى الكثرات والتعداد اوله
پس تاويل الكلام بو اولوركه سن اخذ ايله اى عاشق
صادق ومحب واثق شول محبت ذاتيه كه خالصاً
لوجه الله وطالباً لمرضاته غير مشوب بشائبة الصفاتية
ولا مخلوط بمحبته الافعالية والكونية زيرا شول
محبت كه محضا ذات ايچون خالص اولميه بلكه شوائب
صفات واغراض واعراض كثراتله مشوب وآثار
وافعال تعيناتله مخلوط ومعيوب اوله فى الحقيقه
اول محبت ذاته متعلق اولمز بلكه شؤون ذاتيه دن
برامره وبر تعينه متعلق اولور پس بوندن فاحشتر
خذلان وبوندن موحشتر عين غبن وخسران
ونتيجه اولوركه مقصود اصلى ومطلوب حقيقى محبوب
محبوب طفيلى ومطلوب صنعى يه طالب اولنه
ولو كان جنته فيها من غير اعتبار محبوب الحقيقى
بيت تا چند اى دل بداغ حرمان سازى

خود رازخریم وصل دور اندازی بیت تاچنداى
دل بداغ حرمان سازى خود را زحریم وصل
دور اندازی معشوقه نقاب بار کرده از رخ
خویش نوای ذعشق بانقابش بازى پس اکر
اول محبت ذاتیه یی صرف واخذ ایده میوب مخلوط
ایتمك استرسك اول محبوبك سماء علی ایله وکثرانده
و تعیناتده اولان ظهور نوریله مخلوط و ممزوج
ایله زیرا سنك محبوب حقیقینك سماء عملندن
عدولك و مظاهرده اولان ظهورندن نکولك
اما سوا و تعیندن برینه تقیدك عین ظلمدر که
محبتکی موضعنه واستعدادکی محلنه صرف ایلمش
اولورسن نعوذ بالله صکره حایب وحاسر قلورسن
وقال قدس سره ودونكها فی الحان استجلا به
علی نغم الالحان فهی بها غنم اللغات دونك اسماء
افعالدندر بمعنى خذها یقال فی الاغراء والتحصیل

بالشی

بالشئ دونکه خانك لغتی مرور ایتدی استجلا طلب
الظهور والجلاء نغم اصوات حسیه یه دیرلر نغم
تك جمعیدر واللحن مایترکب من النغم فمعنى
قوله علی نغم الحان ای نغم الحان ای علی نغم یترکب
الالحان بس الحان لحنك جمعیدر ترنم ایلمکه
درلر قال فی المغرب لحن فی قراءته لحنا ای طرب
فیها وترنم الحتم بضم الغین الغنیمة الاعراب
دونکهاده ضمیر مدامیه عائددر استجلها صیغه
امردر ضمیری مدامیه عائددر استجلا اصلده
اکر طلب ظهور وجلادر لکن بو محلده ظرفندن
اخراج ایدوب انی شرب وتناول ایلمه دن کنایه در
تقدیر کلام خذها فی الحان واخراجها عن ظرفها
دیمك اولوربه ده اولان با بمعنی فی ضمیر مجرور
خانه راجعدر وعلی با موضعنه وضع اولنمشدر
تمکن افاده سندن او توری لقولهم رمیت عن القوس

فهی ده فاتعلیل ایچوندر هی ضمیری مدامیه عایددر
بهاده یا مع معناسنه در ضمیر نعم راجعد المعنی
بیوررلرکه ای شارب باده محبت وای دایق ازواق
احدیت سن اول شراب وحدتی میخانه ده الــ
وانی طرفندن اول محلده اخراج ایدوب تناول
ایله ویاخود اول موضعده انك جلوه وظهوری
طلب ایله لکن اولکی معنا اولیدر ترنماتله اولان
نغمات اوزره زیرا اول مدامه نك شربی نغمله
مغتنمدر التحقیق خاندن مراد مجلس کاملان
ومکملان وصحبت عارفان وصاحب دلان اوله که
هر بری شراب عشق ومحبتك میخانه سی وجودنده
شراب وحدتی نوش ایدوب کندولری فراموش
ایدرلر ونغمات والحاندن مراد اول سلطانلرك
مهیج اشواق ومنتج اشواق اولان انفاس قضیه
وکلمات طیبه لری اوله که فرحت فزای اصحاب قلوب

وغفلت

وغفلت زدای ارباب عیوبدر پس بو بیتده طالبانه
تنبیه اولور که اول بادهٔ محبت ذاتیه یی اگر استرسکز
کاملانك میخانهٔ وجودندن اخذ ایلك وانلرك
مجالسته ومصاحبتلرینه ملازمت ایلك وانلرك
ظروف قلوبندن انك ظهور وخروجك طلب قلك
تا اول بادهٔ انلرك کلمات طیبه وانفاس نفیسه لری
اوزره تناول ایلیه سز زیرا اول بادهٔ محبت انلرین
کلماتنه مصاحبتله غنیمتدر فافهم ولا تغفل وقال
فاسکت والهم یوماً بموضع كذلك لم يسكن مع النغم الغنم
اللغات سکنت سکوندندر که ضد حرکتدر الهم
الحزن جمعی هموم کلور وبینهما فرق دقیق وهو ان
الحزن نقیض النفس لغلظ الهم ومنه الحزن وما
غلظ من الارض قال صاحب الکشاف فی سورة
سجده حم الخوف غم یلحق لتوقع غم یلحق لوقوع فوات
نافع او حصول ضار بومدن مراد وقت اوله نعم ضم

نونله وعين مهمله ايله بر معشوقه نك اسميدر
ننه كم مرور ايتدى وفتح نونله وغين معجمه ايله ده
نغمه نك جمعى اولمق جايزدر **الاعراب** فماده فاده فا
تعليل ايچوندر معلل بيت سابقدن منفهم اولان
ملازمت حان وسماع الحان در ما نافيه در
والهمه ده واو مع معناسنه در والهم منصوبدر
مفعول مع اولمق اوزره وننه كم مصرع ثانيده
مع ايله ايراد ايلمه سى بو معناى مرجحدر مثلا
جامع الهم مرفوع اولوب سكنتك ضمير مستكنى
اوزره عطف ولمغى بو معنايه ترجيح ايلمشلر لكن
لكن ذلك العطف بلا فصل كلام فصيحده جايز
دكلدر هما صرح فى شروح الكشاف پس سكنتك ضمير
مستكنى مدامه يه راجعدر يوما ظرفيت اوزره
منصوبدر بو موضعده يا بمعنى فى الغم فاعليدر
لم يسكن فعلنك **المعنى** اى شارب باده محبت
وای

واى طالب اسرار وحدت مى صافى بى نوش ايت
ونغمات والحانى كوش ايت زيرا كه اول مدامه
باطن وقتلردن بر وقتده غم وهمله بر موضعده ساكن
اولمز كذلك يعنى بو شراب باطن غمله ساكن اولمدوغى
كبى نغم نام معشوقه ايله دخى غم ساكن اولمز وياخود
معنا كذلك نغماتله بله ساكن اولمز ديمك اوله
بيت خواهى زفلك نه غصه بينى ونه غم
درميكده مى نوش بالحان ونغم دور قدح و
غصه دوران يكجا همچون نغم ونشود جمع هم
التحقيق هر كيمكه بو دنياده پر غم واندوه اوله
معلومدر كه يا نوات مطلوبدن وياخود اصابت
مكروهدن حاصل اولور ولا شك محبت ذاته
دوكلى صفات متقابله محبوب واثار وافعال متخالفه
مطلوبدر اذ لال قتنده اعزازله يكسان وجفا وقهر
اكا من وجه احساندر زيرا مراد محبوبدن غيرى

اكا بر مراد قالمامشدر و مرادين خلاف مراد محبوب
اوزره قلمامشدر پس محبّت ذاتيه بوني كندودن
فاني قلوب كلّ شئ من الحبيب حبيب فحواسنجه محبوبدن
نه كلورسه محبوب بلوب فوات مطلوبدن بري و اصابت
مكروهدن عاريدر پس اويله اولنجق غم و اندوه
آنك پيرامن خاطرينه طولنمز و غبار الم انك دامن
قلبنه قونمز زيرا محبّت ذاتيه ايله بوذكر اولنان
مانعة الجمعدركه بر قلبده ايكيسي ساكن اولمزلر
بيت بي وهم و خيال باشد انجا كه منم • بي رنج
ملال باشد انجا كه منم • كار دو جهان بوفق
دلخواه من است • غم را چه مجال باشد انجا كه
منم • بي زادي راه عشق رواست مرا • بي دادي
تيغ قهر دادست مرا • نادل بارادات تو شاد استم
• اشباهم بر طبق مراد است مرا • و قال قدّس
وفي سكرة منها ولو عمر ساعة وفي سكرة منها ولو عمر ساعة

نسخه‌سی بويله بر مصرعی ديكی كره تحرير ايلمشدر

اللغات

اللغات النكرة مرّة من السّكرة العمر مدة الحباب
قليلة كانت او كثيرة قال الرّاغب العمر مدّة البدن
بالحيوة ترى بمعنى تظنّ و قد مرّ تفسير الدّهر الطّالع
المنقاد يقال طاع له يطع و يطاع طواعية اذا انقاد
الحكم مصدر حكم بينهم اي قضى الاعراب كلمة في بمعنى
لام التعليلة كما في قوله تعالى فذلكنّ الذي لمتنّني
فيه و كما مرّ في قوله عليه السّلام ان امرأة دخلت
النّار في هرّة حبستها منها ده ضمير مداميه راجعدر
و عمرك ساعة اضافتي تقدير و تعليل ايچوندر ترى نك
مفعول اولي دهر و مفعول ثانيسي عبداً صارماً
صفتيدر عبد انك و لك واو حاليّه در و جارّ له
مجرورلك تقديمي حصر افاده ايدر كما في قوله له الملك
و له الحمد اي و الحال انت الحاكم عليه المنفرد في
حكومته ديمك اولور المعنى و اول باده
خوشكواردن بر كرّه سرخوشلق ايچون اكر بر ساعت

مقداری ایسه ده روزکار روزکاری کندوکه
بربنده فرمان بردار کورر سن شول حالده که سن
انك اوزرینه حکم کذارلق قلورسن. بیت
خوش آنکه بمی کرو کهی زندهٔ خویش. تا جمع کنی
وقت پراکندهٔ خویش. چون مست شوی زبندگی
هستی برهی و یابی همه روزکار رایندهٔ خویش.

التحقیق چونکم سالك استیلای مستیٔ شراب
محبّت ذاتیه واسطه سیله بار هستی دن وادبار
خود پرستیدن خلاص بولوب فناء من لم یکن وبقاء
من لم یزل مرتبه سن بولدقده کندو بالکلیّه
مظهر حق قلدقده جملهٔ تصرّفات حقّی کندویه مضاف
کورر زیرا کندی وجودندن متصرّف اولنی حق
کورر پس تصرّف حق ایسه جمله موجوداته شاملدر
بوجهتدن مست و شراب وحدت موجوداتی
کندویه طابع کورر وما رمیت اذ رمیت ولکن الله رمی

سری

سرّی کندوده مشاهده قلور بیت معشوقه ز
رُوی خویشتن پرده کشید. در هستیٔ او هستیٔ
من دائر سَنیده چون من همه او شدم دلم از من دید
هر فعل تصرّف که از و کشت بدید. وقال قدّس
فَلَا عَيْشَ فِي الدُّنْيَا لِمَنْ عَاشَ صَاحِيًا وَمَنْ لَمْ يَمُتْ سُكْرًا بِهَا فَاتَهُ الْحَزْمُ
اللّغات عاش یعیش عیشاً ومعایشاً ومعیشةً
دیرلر ایکنجی یابدن وبونلرك جمله سی مصدر اولمغله
صالح اولور معناسی دیرلك دیرلمك وحیاتدن
تمتّع قلمق صحا من السّکر ومن العشق صحواً دیرلر
یعنی سکردن وعشقدن ایلدی دیمك اوّلکی
بابدن ودخی مات یموت موتاً ومماتاً ومیتةً
دیرلر دیمك اولور فات الوقت دیرلر وقت فوت
یعنی کچدی دیمك معناسن دیرلر حزم کمال الاحتیاط
وعواقب امورده غایت ینقظه دیرلر الاعراب
فلا عیشه ده فا تفریعیّه در وتقریر کلام لمّا کان

الامر علی ما قررناه وبیّناه فیما سبق لا عیش ای لا تمتع
من الحیات صاحیاً من السکر صاحیاً حالیّت اوزره
منصوبدر عاشنكُ فاعلندن لم یمتكُ فاعلی ضمیردر
که منه عایددر سکر مصدردر مقام فاعلده ذکر
اولندی مبالغه دن اونوری جلّ عدل کبی
وانتصابی حالیّت اوزره در ای سکراناً بتلك
المدامة دیمك اولور بهاده ضمیر مدامیه راجع
اولور فات فعل ماضی ضمیر متصّل مفعولیدر
منه عاید در الحزم فاعلیدر تحقیق چونکه سرمایهٔ
هر دولت وسعادت سابقده ذکر اولنان می
محبت اولدی ایسه وموجب ومستلزم ذوق
وصفای دنیا وآخرت اول بادهٔ وحدت قلندیسه
پس دنیاده واخرتده عیش ونوش وبادهٔ خلقه
چوسن وحروش یوقدر شول کمسیه که بومدامه
الهیّه دن ایق وهشیار اولدوغی خالده وبری

اوله

اوله شول کمسه که بو باده ایله سکران اولدوغی
خالده اولمیه فهم وفراستی وعقل وکیاستی
فوت وزائل اولدی المعنی هر نقدر ذوق
وحضور ابتهاج وسرور وار ایسه اکر دنیوی
اکر اخروی جمله سی بحر وحدة استغراق وعین
احدینده استهلاك اولمغله مشاهده قلنور زیرا
جملهٔ نعمك ولذتك اصلی محو نعمت و لذّات ایدوب
اصل جمیع نعم ولذات اولان محبت ذاتیة ایله مست
اولوب کندودن فانی وحقّله باقی اولمقدر نته کم
حضرت مولانا مثنویلرنده بیوردلر که مثنوی
اینچنین معدوم کو ازخویش رفت • بهترین
بستها افتادورفت • او نیست با صفات حق
فناست • درحقیقت درفنا او را بقاست •
درجهان کرلقمه وکر شربت است • لذّت او فرع
محو لذت است • پس شول حرامان زدهٔ غفلت

که بو دولت و سعادته ایرممش و بو نعمت و لذتی کورممش
اوله حقیقت زنده کانیلکدن بهره بولممش و کمال
بهجت و شادمانیلکدن تمتع قلمامش و حظ المامش
اولور نعوذ بالله من الحرمان والخذلان • وقال

عَلَی نَفْسِهِ فَلْیَبْكِ مَنْ ضَاعَ عُمْرُهُ   وَلَیْسَ لَهُ فِیهَا نَصِیبٌ وَلَا سَهْمُ

اللغات بکا مد ایله و قصر ایله جایزدر نتکم بکی یبکی بکاء
وبکی دخی دیرلر لکن ممدوده ایله بکا ایله اولان
صوت مراد و مقصوده ایله دموع و خروج دموع
مراد قلنور ضاع بمعنی هلك ضاع الشیء یضیع
ضیعة وضیاعا اذا هلك نصیب و سهم بوشیده
حظه دیرلر کانه حضرت ناظمك نصیبدن مرادی
حظ معین و سهمدن مرادی مبهم اوله الاعراب
علی نفسه یبکی یه متعلقدر و نفسه ده و عمره ده
ولیس له ده ضمیرلر بالکلیه منه عایددر ولیس ده
واو حالیه در فیها ده ضمیر مدامیه عایددر المعنی

پس

پس نفسی اوزره کریان اولسون شول کمسه که
انك عمری ضایع و مقتضی اولدی شول حالده
که انکچون اول مدامه ده حظ و نصیبی اولمدی
دخی وسیلهٔ جملهٔ لذات بلمدی ولا واسطهٔ
حصول جمیع کمالات و وصول ذات و صفات
و صفات قلمدی التحقیق آفرینش عالمدن مقصود
یعنی آدمدر و خلقت وجود بنی آدمدن مراد
وما خلقت الجن والانس الا لیعبدون ای یعرفون
فحواسنجه معرفت و محبت حق در جلت قدرته
و علت که دولت ابدی کا منوط و سعادت
سرمدی بونلرك حصولنه مربوطدر پس بو محبت
معرفتك اکتساب و تحصیلنه اکتساب تحصلنه
اعظم اسباب نقد حیات و سرمایهٔ اوقات و ساعات
درجونکم طالب سرمایهٔ حیات و نقود اوقاتنی
وظایف طاعات و مراسم عباداته بذل ایلیه

ادای نوافل ایله قرب حضرته حایز واقامت
فرایض ایله جوار عزته فایز اولوب قلبی منبسط
انوار معرفت وجانی مخزن اسرار محبت اولور
خاتمت احوالی خسارت وندامتدن مصون
وعاقبت احوالی وافعال واعمالی فضاحت وشنا
عتدن مأمون اولور وعیاذا بالله بونک خلافی
اکر برابله واکمه که انک دیده بصیرتی نور هدایت
ایله مکحل اولمیه وظلمت جهالتک نور ذاتیه
مبدل قلمیه دوکلی اوقاتی تمتعات حسیه یه
منحصر قله وجمیع لذاتی انجق لذاید شهوانیه
ایله اوله بو آیت کریمه انک ناصیه احوالنه
مسطور اولمق مقرردر کما قال الله تعالی فی کتا
به المکنون اولئک الذین خسروا انفسهم
وضل عنهم ما کانوا یفترون لا جرم انهم
فی الآخرة هم الاخسرون ودخی بو ابیات

نسیحت

نسیحت سماط انک لسان حالنده مذکور اولمق
محققدر بیت افسوس که وقت کار از دست
برفت • اسباب وصال یار از دست برفت •
در معرض یک دولت ناپاینده • صد دولت پایدار
از دست • از دست اجل زهر چشیدیم دریغ •
وز کاخ اهل رخت کشیدیم دریغ • از راخت
فانی ببریدم دریغ • بر دولت باقی نرسیدیم
دریغ • ای برادر کندوکی آذر شهواتدن حفظ
ایلیه وفرصتی غنیمت بلوب اوقات وساعات
بربرکاتنی لعب ولهو وغفلت وخطا وسهو وزلتله
ضایع قلمیه زیرا تسویف وغفلت سالکی قرب
حقدن اسفل السافلین رافع طبیعت اولور
انچون حضرت رسول صلی الله علیه وسلم •
هلک المستوفون الذین سوف اتوب وسوف
اعمل بیورمشلردر ودخی حضرت ناظم بومعنایه

مطابق ثانيه سنده بو بيت نصيحت آميزى فتى
رعنا ادا قلمشلر كما قال فيه **بيت** وكن صارماً
كالوقت فالمقت في عسى . وأياك على فهى
أخطر علتى . الهى بزى غفلت وعطالتدن
وشهوت كسالتدن برى قل و ديلمزى سهو و
ذللدن و قلبمزى خطا و خللدن عارى قيل ميخانهٔ
وحدتكدن جام محبتك جرعه سيله بزى مست
وسرخوش قل و ميكدهٔ احديتكده اقداح
صفاتكله برجوش و پرخروش قل و خاطرمزى
ماسوايه مقيد اولمدن مطلق ايله و باطن وظاهر
مزى مشاهدهٔ جمال وحدتكده مستغرق ايله
عاقبتا مرمزى غائله غرامت وندامتدن مصون
قل وخاتمهٔ عمرمزى خسرت وخسارتدن محفوظ
ومأمون قل بحرمة نون والقلم وما يسطرون
احب دعاى ولا تخيب رجاى انك على كل شئ

قدير

قدير وبالاجابة جدير والحمد لله رب العالمين
تم شرح قصيدة الخمريه لابن
فارض رحمة الله
تعالى
عليه

يا محول الحول والأحوال حول حالنا
الى احسن الحال
يا رب لك الحمد
تمت
م م

كتبه المذنب مصطفى الراقم
من تلاميذ على الوصفى
غفر ذنوبه
آمين
م

Süleymaniye U. Kütüphanesi
Kısım: Hacı Mahmud Ef.
Yeni Kayıt No: 3438
Eski Kayıt No: